

Ελληνικός Πολιτισμός : Από την Προϊστορία ως τη Σύγχρονη Εποχή
Ζώνη Δημιουργικών Δραστηριοτήτων
Α΄ ΤΑΞΗ - ΕΠΑΛ ΚΑΡΠΑΘΟΥ
Σχ. Έτος: 2021-2022

1^ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΚΑΡΠΑΘΟΥ

«ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΩΣ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»

(Ζώνη Δημιουργικών Δραστηριοτήτων)

Α΄ Τάξη

σχ. έτος: 2021-2022

Μαθητές: Xhonlukas Zogu, Μηνάς Αυλωνίτης, Θοδωρής Γιαλίζης, Αλέξανδρος Καρακατσάνης, Άλντο Κοκούνια, Ριγκέριο Κοκούνια, Σταυρούλα Μαγιάφη, Ανδρέας Μαστρανδρέας, Κωνσταντίνος Μαστρολέων, Γκρισέλντα Μπουλλάρι, Ευδοξία Πετράτου, Φωτεινή Χατζημιχάλη, Μίρι Χότζα

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Εύη Ψαρρού, ΠΕ02

Θεματικές ενότητες

- ❖ Παλαιολιθική εποχή
- ❖ Μεσολιθική εποχή
- ❖ Νεολιθική εποχή
- ❖ Πολιτισμός ΒΑ Αιγαίου
- ❖ Μινωικός πολιτισμός
- ❖ Μυκηναϊκός πολιτισμός
- ❖ Αρχαϊκή εποχή
- ❖ Κλασική εποχή
- ❖ Ελληνιστική εποχή
- ❖ Ελληνορωμαϊκή περίοδος
- ❖ Βυζαντινός πολιτισμός
- ❖ Οθωμανική περίοδος
- ❖ Νεότερη και Σύγχρονη εποχή

Μαθησιακοί Στόχοι

Οι μαθητές να:

- αποκτήσουν γνώσεις σε σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό
- γνωρίσουν τις κυριότερες περιόδους της Ελληνικής Ιστορίας
- έρθουν σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας
- κατανοήσουν έννοιες σε σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό
- γνωρίσουν τα κυρίαρχα πολιτιστικά χαρακτηριστικά κάθε περιόδου
- γνωρίσουν τα σημαντικότερα πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία
- καλλιεργήσουν την αισθητική τους μέσα από την έρευνα, τη μελέτη και τη δημιουργία
- ασκηθούν στη συνεργατική μάθηση
- αναπτύξουν την ερευνητική τους ικανότητα
- επεξεργάζονται και να αναλύουν πληροφοριακό υλικό
- αποκτήσουν δεξιότητες ΤΠΕ

Χρονικοί περίοδοι προϊστορίας

Εποχή του Λίθου

- ▣ Παλαιολιθικός πολιτισμός (400000-8000 π.Χ.)
- ▣ Νεολιθικός πολιτισμός (7000-3000 π.Χ.)

Εποχή του Χαλκού

- ▣ Πολιτισμός ΒΑ Αιγαίου (3000-1600 π.Χ.)
- ▣ Κυκλαδικός πολιτισμός (3000-1600 π.Χ.)
- ▣ Μινωικός πολιτισμός (2000-1450 π.Χ.)
- ▣ Μυκηναϊκός πολιτισμός (1600-1400 π.Χ.)

Χρονικοί περίοδοι Ιστορίας

- ▣ Μυκηναϊκός πολιτισμός (1400-1200/1100 π.Χ.)
- ▣ Γεωμετρική εποχή (1100-750 π.Χ.)
- ▣ Αρχαϊκή εποχή (750-480 π.Χ.)
- ▣ Κλασική περίοδος (480-323 π.Χ.)
- ▣ Ελληνιστικός πολιτισμός (323-31 π.Χ.)
- ▣ Ελληνορωμαϊκός πολιτισμός (31 π.Χ.-330 μ.Χ.)
- ▣ Βυζαντινός πολιτισμός (330-1453)
- ▣ Οθωμανική & Λατινική κυριαρχία (1453-1830)
- ▣ Σύγχρονος ελληνικός πολιτισμός (1830-)

Παλαιολιθική εποχή (...-11000 π.Χ.)

Κατά την παλαιολιθική εποχή οι άνθρωποι ζουν κυρίως σε σπήλαια αλλά και σε υπαίθριες θέσεις. Η Πρωϊμότερη ένδειξη ανθρώπινης παρουσίας στην Ελλάδα είναι το ανθρώπινο κρανίο που βρέθηκε στο σπήλαιο των Πετραλώνων στη Χαλκιδική και ανήκει στον ανθρωπολογικό τύπο του *Homo sapiens praesapiens*. Απαραίτητα για την επιβίωση των ανθρώπων ήταν η συγκέντρωση άγριων καρπών και κυνήγι άγριων ζώων. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν την πέτρα την οποία επεξεργάζονται.

Σημαντικές παλαιολιθικές θέσεις:

- ❑ Σπήλαιο Θεόπετρα στη Θεσσαλία,
- ❑ Σπήλαιο Φράγχθι στην Ερμιονίδα

ΣΠΗΛΑΙΟ ΦΡΑΓΧΘΙ

Μεσολιθική εποχή (11000-7000 π.Χ.)

Οι άνθρωποι ζουν σε παράλια σπήλαια και υπαίθριες θέσεις ώστε να ευνοείται η αλιεία και η ναυσιπλοΐα. Εγκαθίστανται σε μακροχρόνια βάση, κατασκευάζουν καταλύματα με λίθινα θεμέλια, ταξιδεύουν και συστηματοποιούν την αλιεία. Κατασκευάζουν εργαλεία, αρχίζουν να εξημερώνουν ζώα, ενταφιάζουν ή καίνε τους νεκρούς τους.

Μεσολιθικές
θέσεις στον
ελλαδικό
χώρο

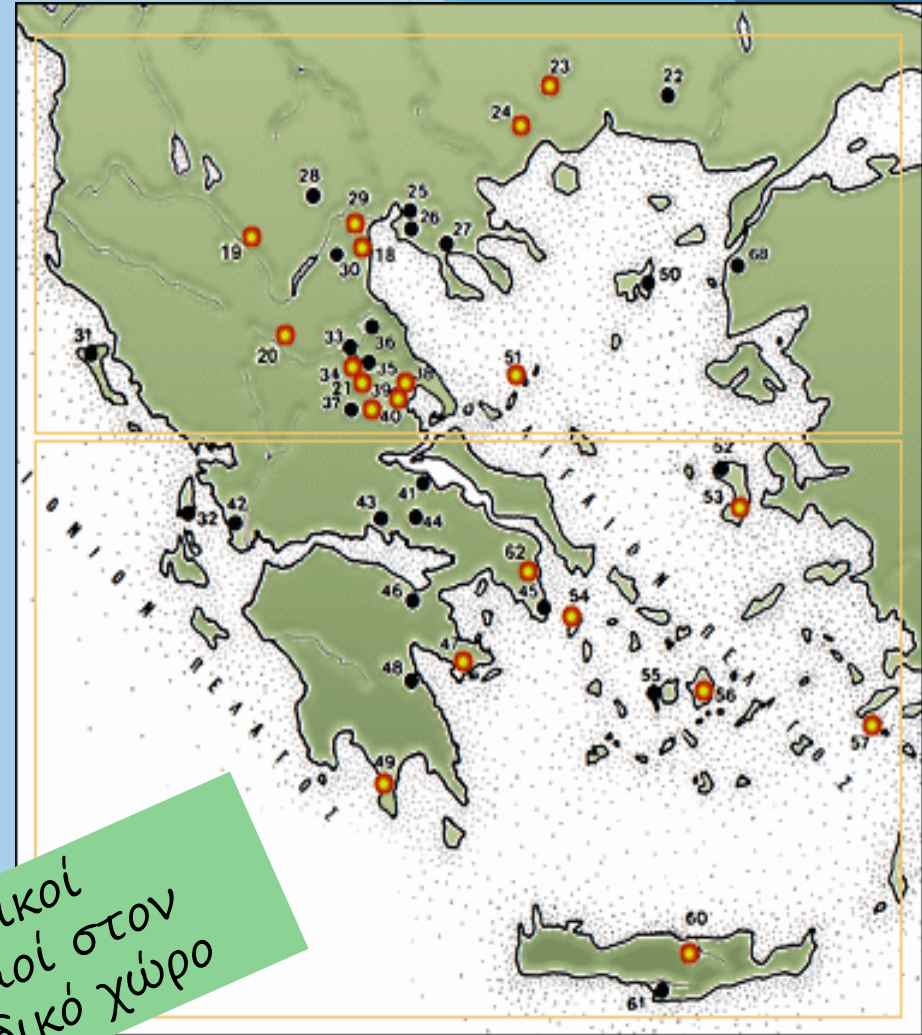
Νεολιθική εποχή (7000-3000 π.Χ.)

▫ Στη Θεσσαλία, στο Σέσκλο, αναπτύχθηκε ένας από τους σπουδαιότερους νεολιθικούς οικισμούς της Ελλάδας και της Ευρώπης.

▫ Κατοικήθηκε από την αρχή της νεολιθικής εποχής (7η χιλιετία π.Χ.) και γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή του στην 5^η χιλιετία π.Χ. Στο Σέσκλο οι άνθρωποι δημιούργησαν μόνιμη κατοικία, γεωργία & κτηνοτροφία.

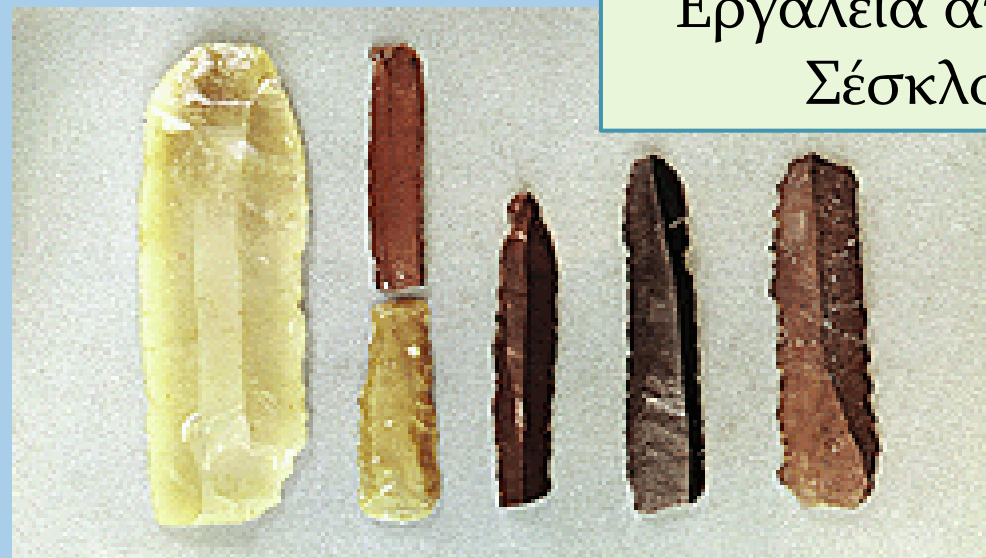
▫ Οι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν λίθινα εργαλεία και εργαλεία από οψιανό, που προερχόταν από τη Μήλο. Ο οικισμός καταστράφηκε από φωτιά προς το τέλος της 5ης χιλιετίας π.Χ. Η περιοχή ξανακατοικήθηκε κατά τη Νεότερη Νεολιθική εποχή στην 5^η χιλιετία

▫ Επίσης στη Θεσσαλία βρίσκεται ο μεγάλος και οργανωμένος προϊστορικός οικισμός του Διμηνίου, που είναι από τους γνωστούς οικισμούς της Ελλάδας.

Εργαλεία από
το Διμήνι

Εργαλεία από το
Σέσκλο

Πολιτισμός ΒΑ Αιγαίου (3000-1600 π.Χ.)

- ▣ Αναπτύχθηκε στη διάρκεια της 3^{ης} χιλιετίας, στη Δυτική Μ. Ασία και στα νησιά Λήμνο (Πολιόχνη, Μύρινα, Κουκονήσι), Λέσβο (Θέρμη), Σάμο (Ηραίον), Χίο (Εμποριό) και Σκύρο (Παλαμάρι).
- ▣ **Οικισμοί:** εμφανίζεται εξελιγμένη πολεοδομία (οχυρώσεις, οδικό δίκτυο, πηγάδια, αποχετευτικό σύστημα), αρχιτεκτονικές κατασκευές, εξειδίκευση εργασίας, μεταλλουργία, χρήση σφραγίδων. Όλα αυτά αποτελούν ενδείξεις για την ύπαρξη κεντρικής εξουσίας. Τα ευρήματα από τους νησιωτικούς οικισμούς είναι ισάξια σε σημασία με τα ευρήματα της Τροίας!
- ▣ **Κοσμήματα:** (χρυσά, αργυρά και χάλκινα) έχουν περίτεχνα σχέδια και εξαιρετή τεχνική κατασκευή. Κοινά στοιχεία παρουσιάζονται επίσης στην κεραμική και την ειδωλοπλαστική. Τα ευρήματα αποτελούν μάρτυρες της επικοινωνίας και των πολιτιστικών ανταλλαγών της εποχής από την Ηπειρωτική Ελλάδα και τις Κυκλάδες έως τη Μ. Ασία.

Ο οικισμός της Πολιόχνης (Λήμνος)

Η Πολιόχνη είναι ένας αρχαιολογικός τόπος στην ανατολική ακτή της Λήμνου, κοντά στο χωριό Καμίνια, που χτίστηκε στη αυγή της νεολιθικής περιόδου για το Αιγαίο, την 4η ή 5η χιλιετία π.Χ. Βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την Τροία αλλά η Τροία θα χτιστεί χίλια χρόνια αργότερα, όταν πια η Πολιόχνη θα έχει εξελιχθεί σε έναν αστικό οικισμό με 1.500 κατοίκους με ορθογώνιες πέτρινες κατοικίες, προστατευτικό τείχος, πλατείες, πηγάδια, δρόμους, δημόσια κτίρια και πιθανώς *Βουλευτήριο*.

Μινωικός πολιτισμός (2000-1450 π.Χ.)

Λιβυκό Πέλαγος

Μινωική Κρήτη

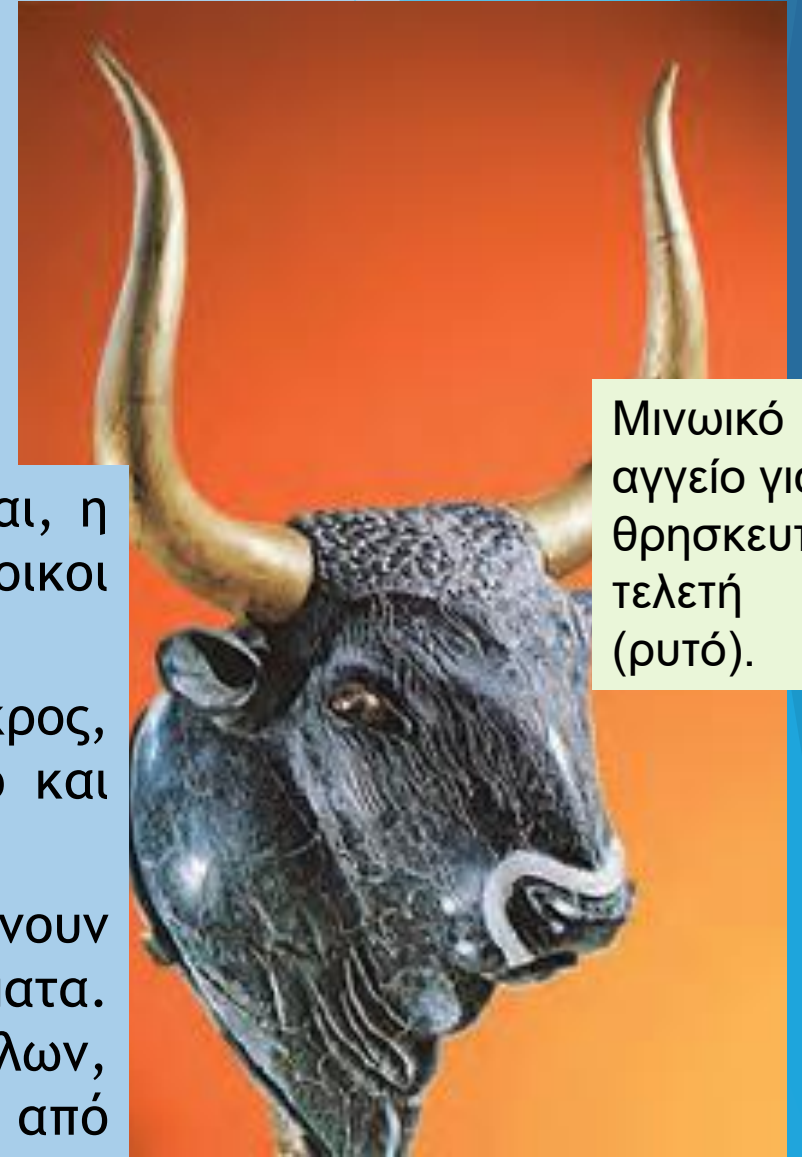
- Παλάτια
- Επαύλεις
- Τάφοι ή άλλοι οικισμοί
- ★ Ιερά σπήλαια
- ▲ Ορεινά ιερά

0 10 50 Χλμ

Ακμή & τέλος: η ακμή του μινωικού πολιτισμού εντοπίζεται ανάμεσα στο 1700-1450 π.Χ.

**Μινωικό
πλοίο (1700-
1400 π.Χ).**

**Μινωικό
αγγείο για
θρησκευτική
τελετή
(ρυτό).**

✓Από τις αρχές της 3^{ης} χιλιετίας ο πληθυσμός της Κρήτης αυξάνεται, η γεωργία και η κτηνοτροφία γίνονται συστηματικές και οι κάτοικοι οργανώνονται σε μικρούς οικισμούς.

✓**Σημαντικά Ανάκτορα:** γύρω στο 2000 π.Χ. Κνωσός, Φαιστός, Ζάκρος, Μάλια. Τα ανάκτορα καταστρέφονται γύρω στο 1700 από σεισμό και ξαναχτίζονται.

✓**Εμπόριο:** οι Κρήτες ταξιδεύουν στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο και κάνουν εμπόριο. Εξάγουν λάδι, κρασί, ξυλεία, αγγεία, υφάσματα και δέρματα. Εισάγουν μέταλλα και πρώτες ύλες για την κατασκευή όπλων, εργαλείων και καλλιτεχνημάτων (π.χ. χαλκό από την Κύπρο, ασήμι από

ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- ▶ Ο μινωικός πολιτισμός αναπτύχθηκε στην Κρήτη και άκμασε ιδιαίτερα τη 2η χιλιετία. Ο άγγλος αρχαιολόγος Έβανς του έδωσε αυτό το όνομα από τον μυθικό βασιλιά της Κρήτης, Μίνωα.
- ▶ Η Κρήτη ήταν χωρισμένη σε αυτόνομες περιοχές, καθεμιά από της οποίες είχε ως κέντρο ένα ανάκτορο. Τα ανάκτορα ήταν τα διοικητικά, οικονομικά, θρησκευτικά και καλλιτεχνικά κέντρα των μινωικών πόλεων.
- ▶ Η οικονομία της μινωικής Κρήτης στηριζόταν στη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη βιοτεχνία και το εμπόριο. Οι Κρήτες ναυτικοί ταξίδευαν στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, πουλούσαν λάδι, κρασί, βιοτεχνικά προϊόντα κ.ά.
- ▶ Έφερναν πίσω μέταλλα, πολύτιμους λίθους και ελεφαντόδοντο. Με αυτά κατασκεύαζαν όπλα, εργαλεία, αλλά και πολυτελή αντικείμενα, όπως κοσμήματα και σφραγίδες.
- ▶ Η μινωική κοινωνία ήταν χωρισμένη σε κοινωνικές ομάδες. Την εξουσία ασκούσε μια ηγετική ομάδα από τα ανάκτορα.
- ▶ Στα ανάκτορα ζούσαν και εργάζονταν επίσης πολλοί αξιωματούχοι και τεχνίτες. Εκεί επίσης συγκεντρώνονταν, σφραγίζονταν και αποθηκεύονταν προϊόντα και εμπορεύματα. Για την οργάνωση το κράτους και του εμπορίου οι Μινωίτες, όπως και οι λαοί στη Μεσοποταμία, δημιούργησαν μια γραφή, τη λεγόμενη Γραμμική Α.
- ▶ Σημαντικά έργα της μινωικής τέχνης είναι οι τοιχογραφίες και οι παραστάσεις σε αγγεία και σφραγιδόλιθους. Τα θέματά τους τα εμπνέονται κυρίως από τη φύση, αλλά και από την καθημερινή ζωή και τη θρησκεία.

Τα Ανάκτορα της
Κνωσού

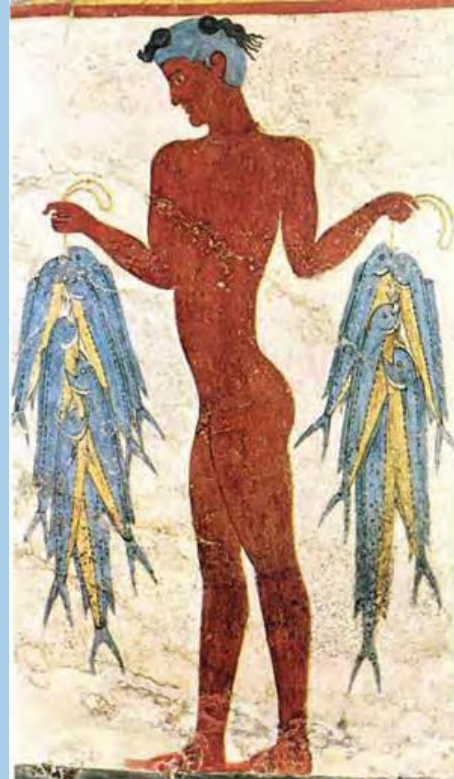

Τα Ανάκτορα της Κνωσού (αναπαράσταση)

Μινωϊκή Αρχιτεκτονική

Μινωικός πολιτισμός-
τοιχογραφίες-Κνωσός

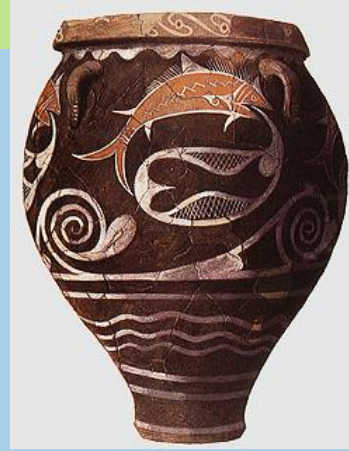

Καμαραϊκά αγγεία (2000-1600 π.Χ.)

➤ Πολύ διάσημα είναι τα αγγεία της Μεσομινωικής περιόδου.

➤ Αυτά που ονομάζονται «καμαραϊκά» αγγεία διακρίνονται για την πολύχρωμη διακόσμησή τους και την υψηλή καλλιτεχνική ποιότητα. Παράγονταν σε ανακτορικά εργαστήρια (βρέθηκαν σε Κνωσό-Φαιστό) & εξάγονταν στην Αίγυπτο και Συροπαλαιστίνη. Το επίθετο «καμαραϊκός» προέρχεται από τον τόπο εύρεσης της πρώτης μεγάλης ομάδας αυτών των αγγείων το σπήλαιο των Καμαρών.

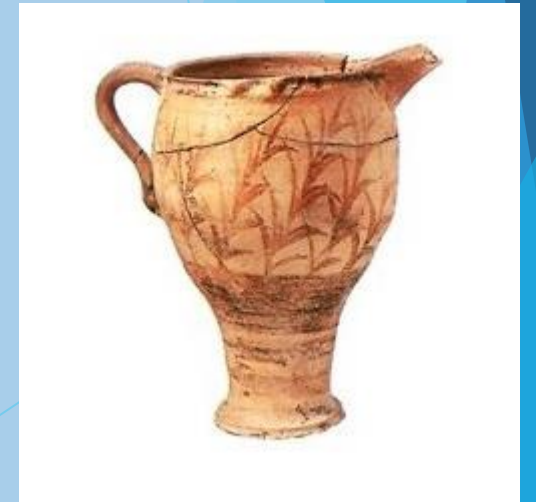
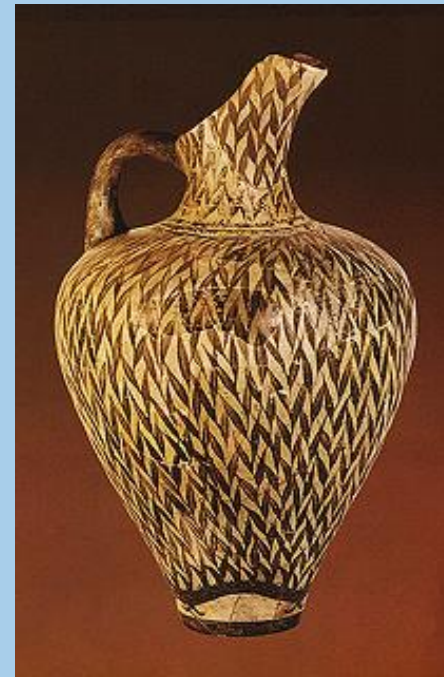
➤ Έχουν πολύ λεπτά τοιχώματα, πολύχρωμη διακόσμηση και εκπληκτικά σχέδια. Διακοσμούνται με απεικονίσεις λουλουδιών και φύλλων, αλλά κυρίως θαλασσινών ζώων, όπως χταπόδια, σουπιές, τρίτωνες και διάφορα ψάρια. Τόσο μεγάλη ήταν η ζήτηση των κρητικών αγγείων στις ακτές του Αιγαίου, ώστε η κατασκευή τους έγινε αληθινή βιομηχανία. Σήμερα, βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου.

Καμαραϊκά αγγεία (2000-1600 π.Χ.)
Θαλάσσιος ρυθμός

Καμαραϊκά αγγεία (2000-1600 π.Χ.)
φυτικός ρυθμός

Μινωικά κοσμήματα

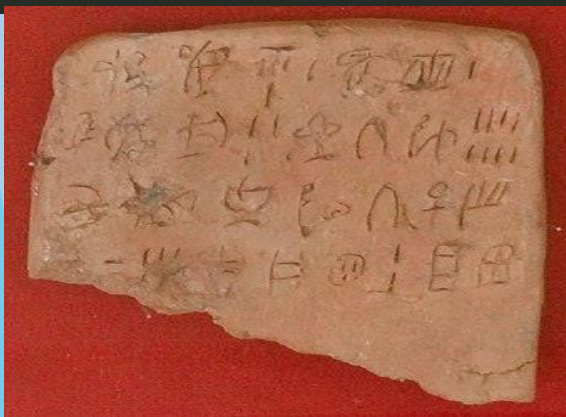

Η Γραμμική Α

Είναι μινωική γραφή που ανακαλύφθηκε στην Κρήτη από τον Άρθουρ Έβανς το 1900. Η γραφή αυτή θεωρείται πρόγονος της Γραμμικής Β, η οποία είναι μυκηναϊκή

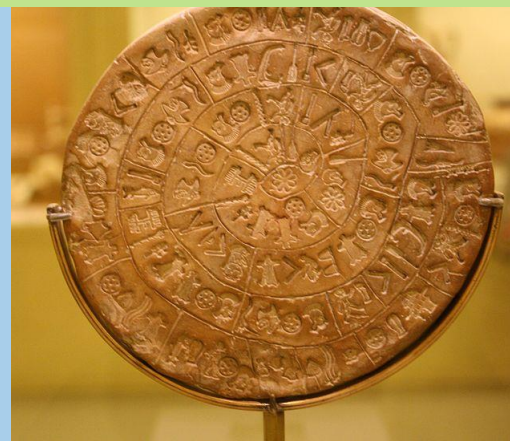
Πινακίδα της
Γραμμικής Α

Γραφική
παράστα-
ση του
δίσκου της
Φαιστού.

Ο Δίσκος της Φαιστού

Ο Δίσκος της Φαιστού είναι δίσκος ψημένου πηλού, που αποτελεί αρχαιολογικό εύρημα από τη Μινωική πόλη της Φαιστού

Στις δύο όψεις του Δίσκου βρίσκονται 45 διαφορετικά σύμβολα, πολλά από τα οποία αναπαριστούν εύκολα αναγνωρίσιμα αντικείμενα, όπως ανθρώπινες μορφές, ψάρια, πουλιά, έντομα, φυτά κ.α. Συνολικά υπάρχουν 241 σύμβολα, 122 στην 1η πλευρά και 119 στη 2η, τοποθετημένα σπειροειδώς. Τα σύμβολα είναι χωρισμένα σε ομάδες με τη χρήση μικρών γραμμών που κατευθύνονται προς το κέντρο του δίσκου.

Μυκηναϊκός πολιτισμός (1600-1200 π.Χ.)

- ▶ Ο μυκηναϊκός πολιτισμός αναπτύχθηκε κυρίως στην Πελοπόννησο και την κεντρική Ελλάδα (1600-1200 π.Χ.). Ονομάστηκε έτσι, γιατί το σπουδαιότερο κέντρο του ήταν οι «πολύχρυσες Μυκήνες», όπως ανέφερε ο αρχαίος ποιητής Όμηρος.
- ▶ Τα μυκηναϊκά κράτη οργανώθηκαν σε μικρά ανεξάρτητα βασίλεια, τα οποία διοικούσε μια ηγετική τάξη. Πάνω απ' όλους βρισκόταν ο «άναξ» (βασιλιάς). Ακολουθούσαν οι διάφοροι αξιωματούχοι, οι ιερείς, ο λαός και τέλος οι δούλοι.
- ▶ Οι Μυκηναίοι έχτιζαν τα ανάκτορά τους σε **ακροπόλεις**, τις οποίες οχύρωναν με ισχυρά τείχη.
- ▶ Όπως και τα μινωικά, τα μυκηναϊκά ανάκτορα ήταν το κέντρο της διοίκησης και του εμπορίου. Με τα εμπορικά πλοία τους οι Μυκηναίοι εξαπλώθηκαν σε ολόκληρο το Αιγαίο, την Κύπρο, τη Μικρά Ασία, και έφτασαν έως την Ισπανία, την Αίγυπτο, τη Φοινίκη. Αντάλλασσαν τα προϊόντα τους - αγγεία, κρασί, λάδι, όπλα κ.ά. - με χρυσό, ασήμι, ελεφαντόδοντο, πολύτιμους λίθους, μπαχαρικά και υφαντά. Τα όπλα, οι σφραγίδες, τα κοσμήματα από πολύτιμα υλικά, οι χρυσές προσωπίδες των νεκρών βασιλιάδων που βρέθηκαν σε μυκηναϊκούς τάφους και πολλά άλλα αντικείμενα υψηλής τέχνης, μαρτυρούν την ακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού.
- ▶ Γύρω στο 1250 π.Χ. τα μυκηναϊκά κέντρα καταστρέφονται και πολλοί οικισμοί ερημώνουν. Είναι το τέλος μιας εποχής και η αρχή μιας άλλης. Ωστόσο, στον νέο και πολύ διαφορετικό πολιτισμό που θα αναπτυχθεί σταδιακά, θα διατηρηθούν η ελληνική γλώσσα, οι μύθοι και τα ονόματα των θεών.

Τοιχογραφίες
μυκηναϊκής
περιόδου

Μυκήνες - Η πύλη των Λεόντων.

Η Πύλη των Λεόντων είναι η κύρια είσοδος της ακρόπολης των Μυκηνών, του κύριου κέντρου του Μυκηναϊκού Πολιτισμού. Η πύλη κατασκευάστηκε στα μέσα του 13ου αιώνα π.Χ., όταν βασιλιάς ήταν ο Ατρέας.

Χρυσό σφραγιστικό δαχτυλίδι

Το προσωπείο του Αγαμέμνονα: είναι ένα εύρημα της ανασκαφής των Μυκηνών το 1876 από τον Ερρίκο Σλήμαν. Είναι ένα χρυσό νεκρικό προσωπείο και βρέθηκε πάνω στο πρόσωπο ενός σώματος που βρίσκονταν ενταφιασμένο στον ταφικό περίβολό των Μυκηνών.

Χρυσό κύπελλο

Χρυσό κύπελλο, το
λεγόμενο «το ποτήρι
του Νέστορα»

Χρυσή κύλικα

Κύλικες

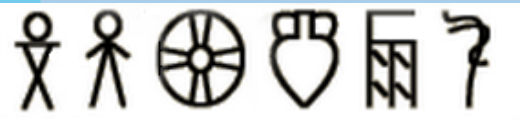
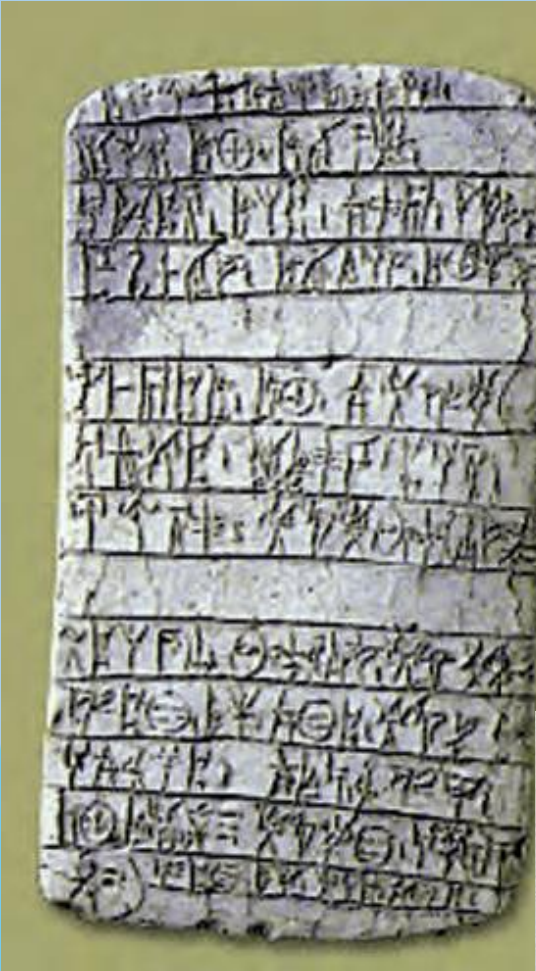

Μόνωτο κύπελλο

Χρυσό ποτήρι με παράσταση
σκηνής οργώματος

Η Γραμμική Β

Συλλαβογράμματα									
A	𐀀	E	𐀁	I	𐀂	O	𐀃	U	𐀄
DA	𐀅	DE	𐀆	DI	𐀇	DO	𐀈	DU	𐀉
JA	𐀊	JE	𐀋			JO	𐀌		
KA	𐀍	KE	𐀎	KI	𐀏	KO	𐀐	KU	𐀑
MA	𐀒	ME	𐀓	MI	𐀔	MO	𐀕	MU	𐀖
NA	𐀗	NE	𐀘	NI	𐀙	NO	𐀚	NU	𐀛
PA	𐀜	PE	𐀝	PI	𐀞	PO	𐀟	PU	𐀠
QA	𐀡	QE	𐀢	QI	𐀣	QO	𐀤		
RA	𐀥	RE	𐀦	RI	𐀧	RO	𐀨	RU	𐀩
SA	𐀪	SE	𐀫	SI	𐀬	SO	𐀭	SU	𐀮
TA	𐀯	TE	𐀰	TI	𐀱	TO	𐀲	TU	𐀳
WA	𐀴	WE	𐀵	WI	𐀶	WO	𐀷		
ZA	𐀸	ZE	𐀹			ZO	𐀺		

Μυκηναϊκή επιγραφή

Παράδειγμα γραφής με συλλαβογράμματα. Τα σύμβολα **ku - ru - so** αναπαριστούν την λέξη **χρυσός**

Η Γραμμική Β είναι η πρώτη γραφή της ελληνικής γλώσσας, μεταγενέστερη μορφή της Γραμμικής Α, και χρησιμοποιήθηκε στη Μυκηναϊκή Περίοδο, από το 17ο ως τον 13ο αι. π.Χ., κυρίως για την τήρηση λογιστικών αρχείων στα ανάκτορα. Οι πινακίδες της Γραμμικής Β μας δίνουν πληροφορίες για τη γλώσσα της εποχής. Είναι τα πρώτα γραπτά μνημεία ελληνικής γλώσσας. Είναι πολύτιμος μάρτυρας της ιστορίας της Ελληνικής γλώσσας.

Η Γραμμική Β περιλαμβάνει 89 συλλαβογράμματα, και περί τα 260 ιδεογράμματα (ή λογογράμματα), που αποδίδουν υ αναπαριστούν συλλαβές με φωνητική αξία και έννοιες όπως άνδρας, γυναίκα, αγελάδα, λάδι, κρασί κλπ. και σύμβολα για την απόδοση αριθμών.

Αρχαϊκή εποχή 750 - 480 π.Χ.

Αρχαϊκή ονομάζεται συμβατικά από τους ερευνητές η περίοδος από τα μέσα του 8ου αι. έως την πρώτη εικοσαετία του 5ου αι. π.Χ. (τέλος περσικών πολέμων). Ήταν η εποχή *προετοιμασίας και απαρχών* της οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής εξέλιξης του αρχαίου κόσμου.

Μέσα 8ου αι.: αντιμετωπίζεται η οικονομικοκοινωνική κρίση που προέκυψε στα τέλη της ομηρικής εποχής με οργάνωση σε πόλεις - κράτη και με ίδρυση αποικιών (δεύτερος ελληνικός αποικισμός).

Κατά τον 7ο και 6ο αι. π.Χ.: κυριαρχούν οι πνευματικές αναζητήσεις και διαμορφώνεται ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός.

Πρώτη εικοσαετία 5ου αι.: Αγώνες εναντίον των «βαρβάρων» από τους οποίους οι Έλληνες εξήλθαν νικητές, ενίσχυσαν την εθνική τους συνείδηση και επικύρωσαν την αποτελεσματικότητα της **πόλης- κράτους**.

Η ΠΟΛΗ – ΚΡΑΤΟΣ : Από τον 8ο αι. και μετά, οι περισσότεροι Έλληνες κατοικούν σε πόλεις-κράτη, οι οποίες δημιουργήθηκαν σταδιακά από τη συνένωση διάφορων οικισμών (συνοικισμός). Η πόλη-κράτος είχε συνήθως μικρή έκταση. Οι περισσότερες πόλεις-κράτη κατοικούνταν από μερικές χιλιάδες ανθρώπους (έως και 20.000 κατοίκους). Υπήρχαν όμως και μεγαλύτερες, όπως η Σπάρτη και η Αθήνα που είχαν πάνω από 200.000 κατοίκους. Η πόλη-κράτος αποτελούνταν από το άστυ (την κυρίως πόλη) και τη χώρα, δηλαδή την αγροτική περιοχή που βρίσκεται γύρω από το άστυ. Το άστυ προστατευόταν συνήθως με τείχη και είχε μια ακρόπολη όπου χτίζονταν οι ναοί και άλλα δημόσια κτίρια. Το οικονομικό και πολιτικό κέντρο της πόλης ήταν η αγορά. Κάθε πόλη -κράτος είχε τους δικούς της νόμους και έκοβε τα δικά της νομίσματα. Ο πληθυσμός της πόλης - κράτους χωριζόταν στους πολίτες (ενήλικες άνδρες), τους ξένους και τους δούλους (συχνά αιχμάλωτοι πολέμου). Οι πολίτες ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, αλλά και με το εμπόριο και τις τέχνες. Οι ξένοι γενικά δεν είχαν δικαίωμα να έχουν γη, γι' αυτό ασχολούνταν με το εμπόριο και τη βιοτεχνία (π.χ. κατασκεύαζαν αγγεία). Οι δούλοι δούλευαν στα χωράφια και τα σπίτια

Γλυπτική

Τα αρχαία γλυπτά παριστάνουν κυρίως ανθρώπινες μορφές. Ακόμα και οι θεοί παρουσιάζονται σαν άνθρωποι. Τα πιο γνωστά δείγματα αρχαϊκής γλυπτικής είναι οι κούροι και οι κόρες, δηλαδή ανδρικά και γυναικεία αγάλματα που βρέθηκαν σε νεκροταφεία και ιερά. Υπήρχαν και άλλα αγάλματα που παρίσταναν ιππείς, μυθικά τέρατα, ζώα κ.ά. Πολλά ήταν και τα λατρευτικά αγάλματα θεών, που τοποθετούνταν μέσα στους ναούς. Αρχικά τα αγάλματα ήταν ζωγραφισμένα, όπως άλλωστε και τα ανάγλυφα στους ναούς.

Κόρες

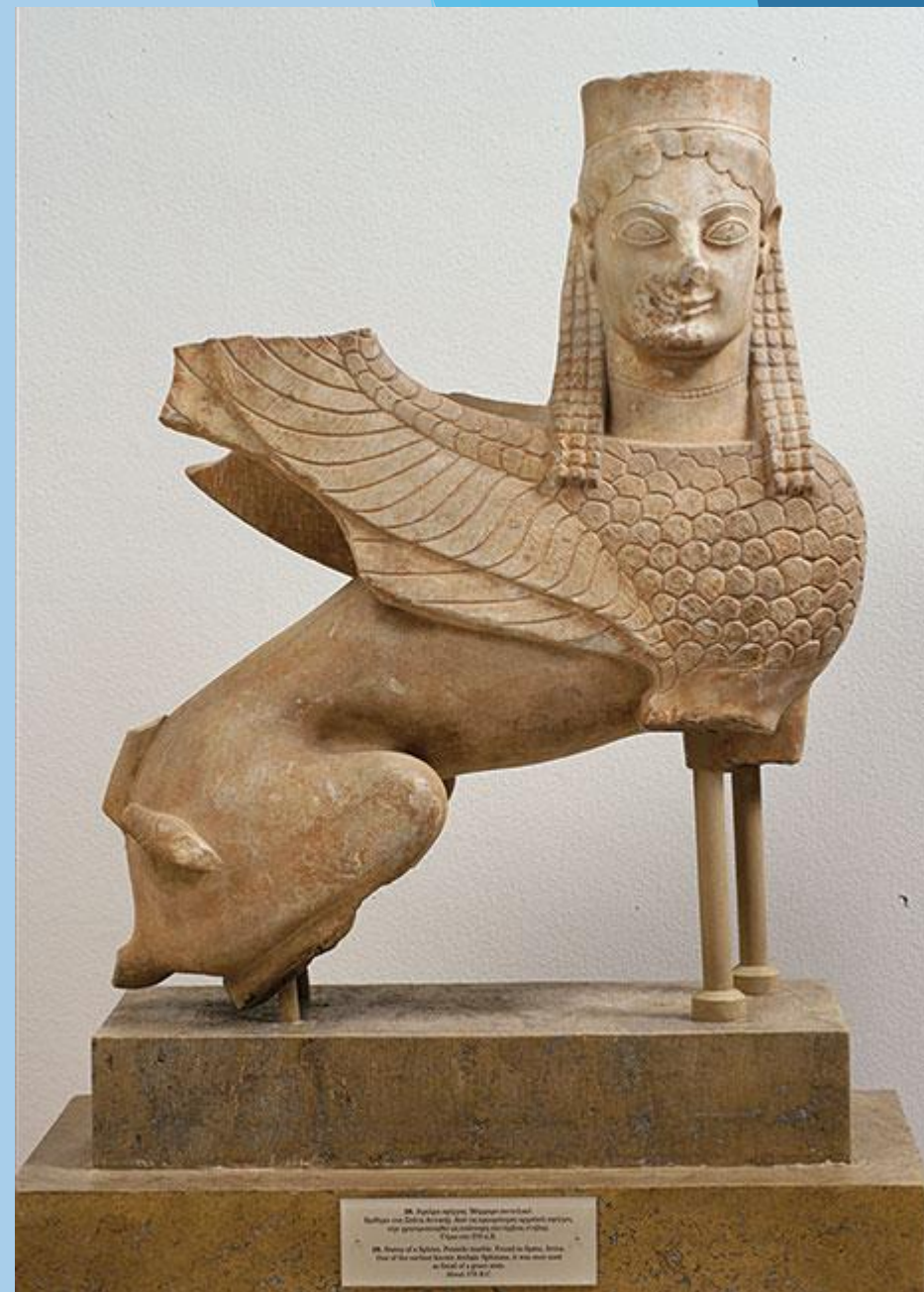
Κούρος

Μαρμάρινο αγαλμάτιο κόρης από
την Ελευσίνα

Αναθηματικός Κούρος
από τη Βοιωτία

Μαρμάρινη Σφίγγα από τα Σπάτα Αττικής

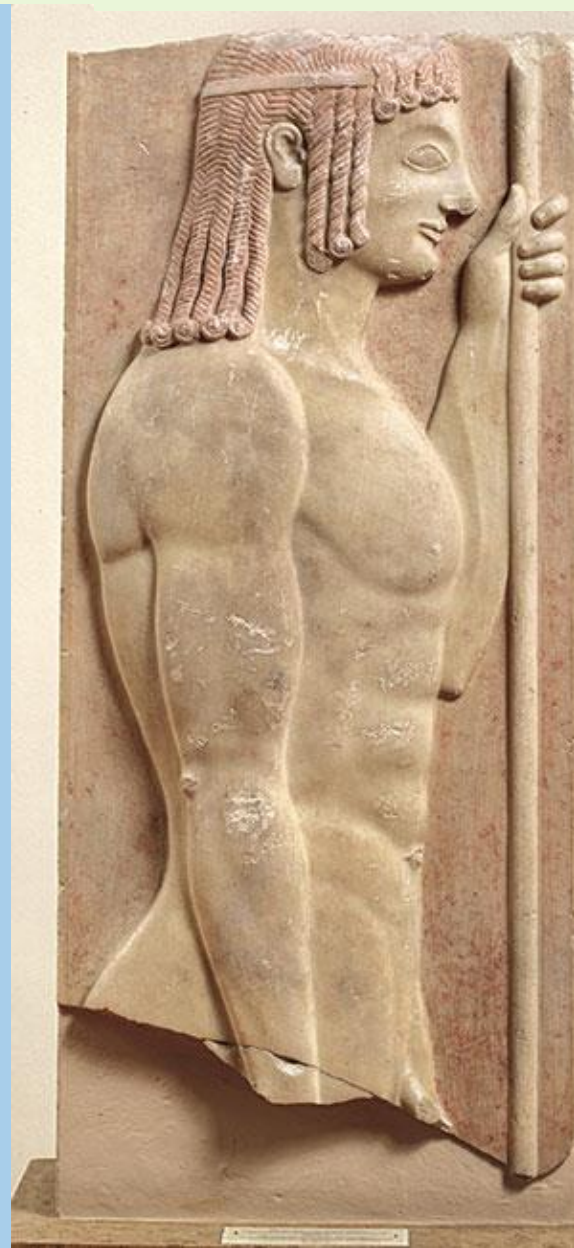
Το επιτύμβιο μαρμάρινο
άγαλμα της κόρης
Φρασίκλειας 550-540 π.Χ
(Αττική)

Μαρμάρινος επιτύμβιος
κούρος από τα Μεσόγεια
Αττικής. Γύρω στο 500 π.Χ

Μαρμάρινη επιτύμβια στήλη νέου
αθλητή, από την Αθήνα 550-540 π.Χ.

Μαρμάρινο ανάγλυφο
του οπλιτοδρόμου,
από την Αθήνα. Γύρω
στο 500 π.Χ.

Κλασική εποχή 480-323 π.Χ.

Κλασική εποχή ονομάζουμε την περίοδο που αρχίζει το 480π.Χ. και τελειώνει το 323π.Χ., δηλαδή τα χρόνια από το τέλος των Περσικών Πολέμων έως το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου. Κέντρο του πολιτισμού υπήρξε κυρίως η Αθήνα, όπου τα καλλιτεχνικά επιτεύγματα ήταν πολλά (π.χ. οικοδόμηση σπουδαίων έργων στην Ακρόπολη).

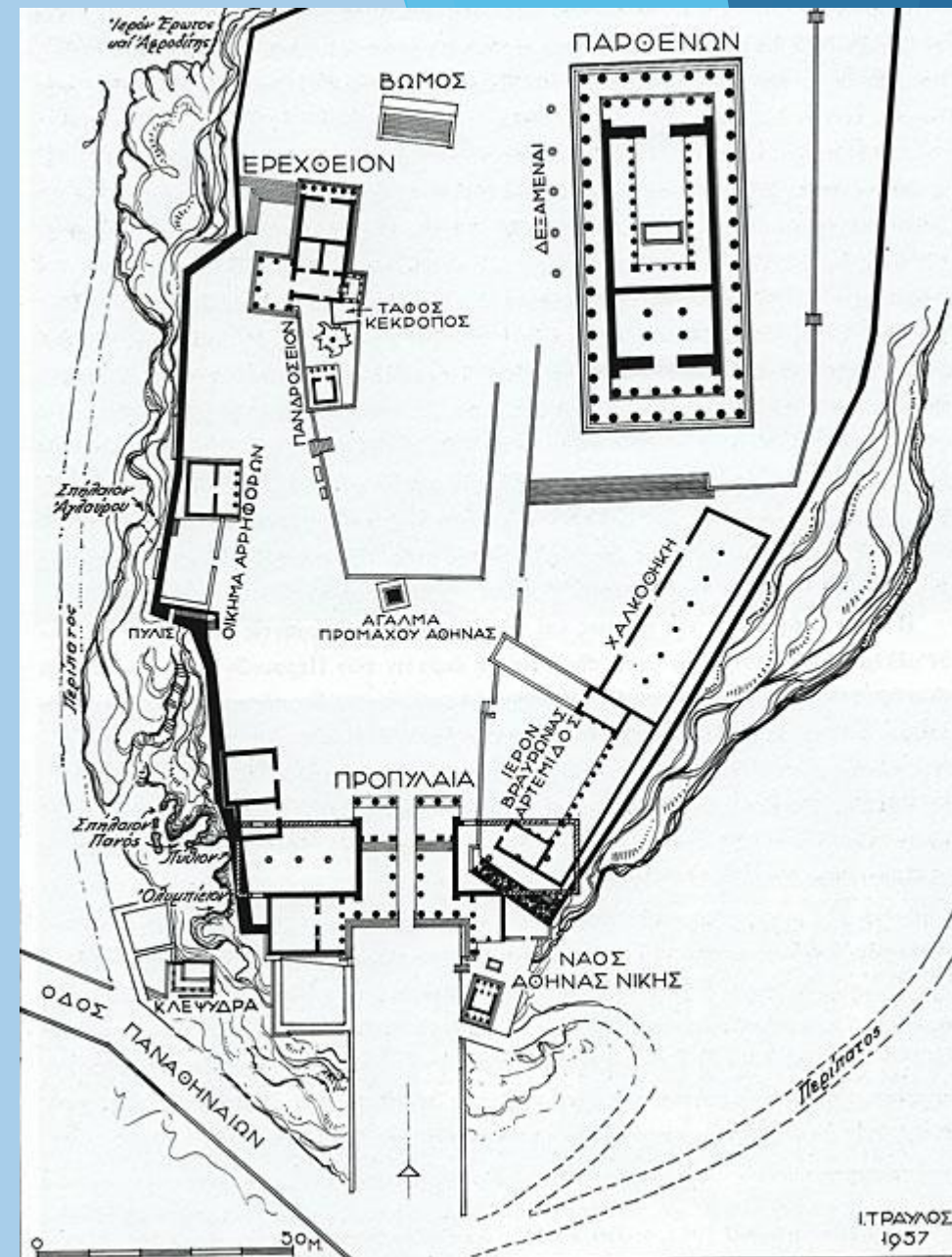
Η **αρχιτεκτονική** στην Αθήνα κατά την Κλασική περίοδο έφτασε στο απόγειό της κυρίως με τον Παρθενώνα και τα άλλα έργα στην Ακρόπολη.

Στο β' μισό του 5ου αιώνα π.Χ. οικοδομήθηκαν εκτός από τον Παρθενώνα και άλλοι σημαντικοί ναοί. Θόλοι και στοές, αίθουσες και θέατρα είναι μερικά μόνο από τα μεγαλόπρεπα δημόσια κτήρια της εποχής. Την ίδια περίοδο εφαρμόστηκε ένα νέο πολεοδομικό σύστημα, κυρίως στον Πειραιά. Οι εκπληκτικές δημιουργίες του 5ου αιώνα π.Χ. σημάδεψαν την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής, η οποία γνώρισε στην ιστορία της πολλές επιστροφές στα πρότυπα των κλασικών χρόνων με τη μορφή ποικίλων νεοκλασικισμών.

Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

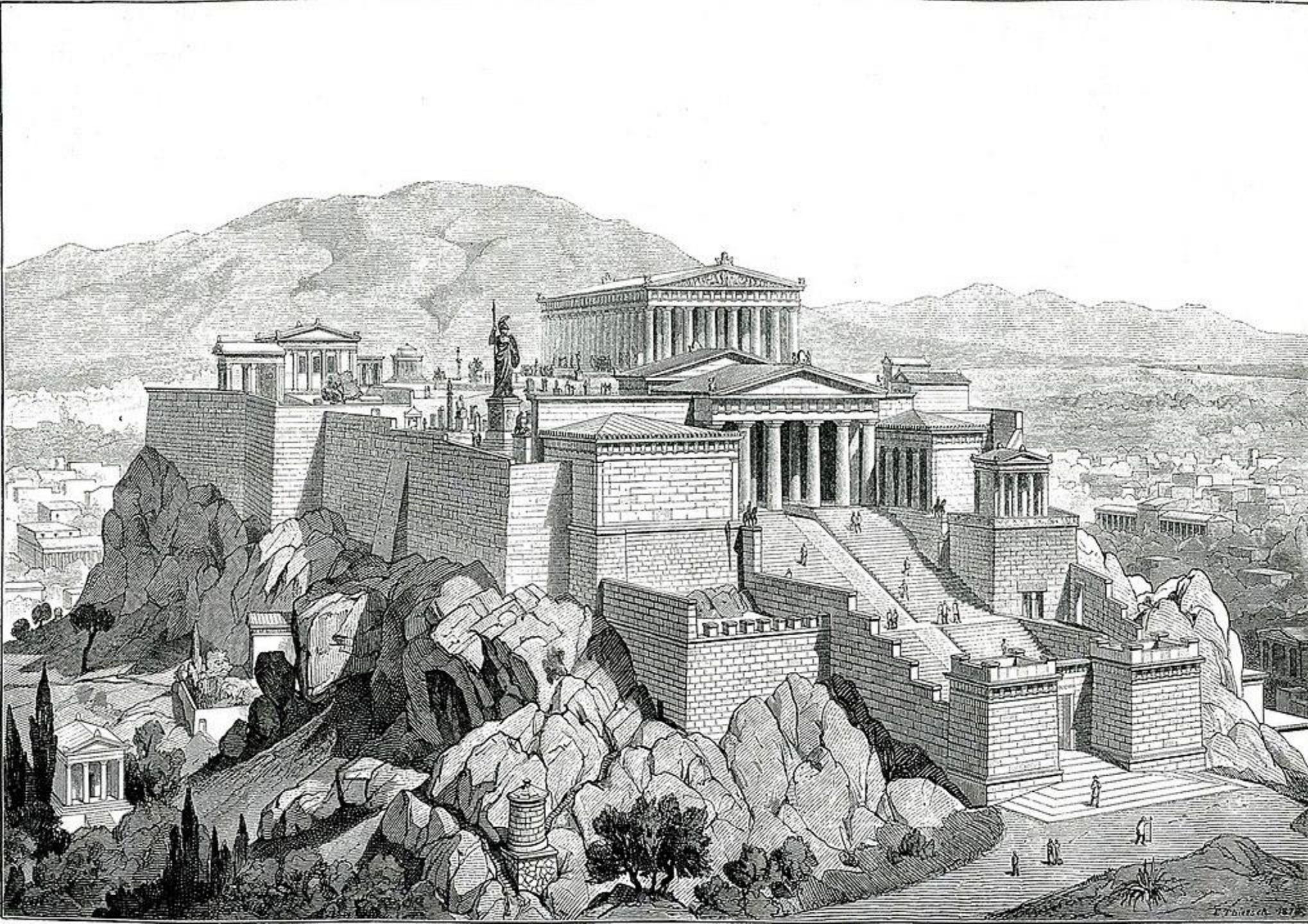
Η Ακρόπολη των Αθηνών, ο επονομαζόμενος "ιερός βράχος", είναι ο πιο σημαντικός αρχαιολογικός χώρος στην Ελλάδα και βρίσκεται σε λόφο στο κέντρο της σημερινής Αθήνας. Στην Ακρόπολη υπάρχουν τρεις αρχαίοι ναοί, ο Παρθενώνας, το Ερέχθαιο και ο ναός της Απτέρου Νίκης. Επίσης, υπάρχει και η μνημειακή είσοδος, τα Προπύλαια. Όλα τα μνημεία της Ακρόπολης είναι κατασκευασμένα από Πεντελικό μάρμαρο και χτίστηκαν κατά το Χρυσό αιώνα του Περικλή, την επονομαζόμενη Κλασική Περίοδο (450-330 π.Χ.). Ο Παρθενώνας ήταν αφιερωμένος στη θεά Αθηνά, την προστάτιδα της πόλης. Χτίστηκε από τους αρχιτέκτονες Ικτίνο και Καλλικράτη υπό την εποπτεία του Αθηναίου γλύπτη Φειδία. Στο χώρο υπήρχαν επίσης δύο κολοσσιαία αγάλματα της θεάς Αθηνάς, έργα του Φειδία. Το ένα από τα δύο αγάλματα βρισκόταν μέσα στον Παρθενώνα, ήταν φτιαγμένο από χρυσό και ελεφαντόδοντο και είχε ύψος 9 μέτρα. Το άλλο, εξίσου μεγάλο, ήταν φτιαγμένο από χαλκό και βρισκόταν έξω από το ναό. Ακριβώς απέναντι από τον Παρθενώνα βρίσκεται το Ερέχθαιο. Είναι ο ναός του οποίου οι 6 κίονες έχουν τη μορφή νεαρών κοριτσιών, των Καρυάτιδων.

Η Ακρόπολη της Κλασικής εποχής

Κάτοψη αρχαιολογικού χώρου Ἀκρόπολης

Αναπαράσταση της
ακρόπολης των
Αθηνών όπως ήταν
στην αρχαιότητα,
19ος αιώνας

Προπύλαια

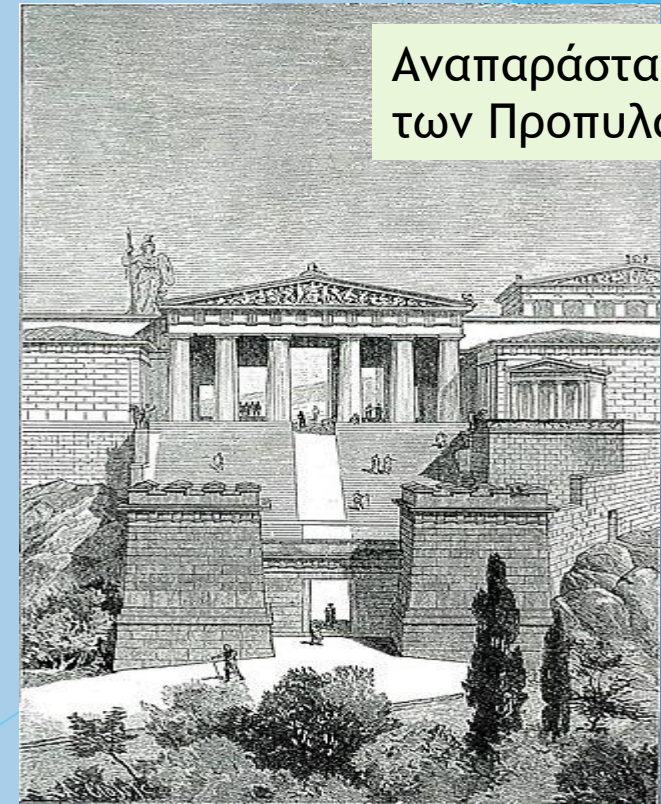
Τα Προπύλαια είναι η πολυτελής πύλη της Ακρόπολης. Ετυμολογικά η λέξη αποτελεί τη συνένωση του προθέματος *προ-* με τη λέξη *πύλη*, που σημαίνει απλά πως το κτίριο αποτελούσε την κεντρική πύλη της Ακρόπολης

Τα Προπύλαια (ανατολική όψη)

Αναπαράσταση των Προπυλαίων

Ο Ναός της Αθηνάς Νίκης

- Τύπος ναού: τετράστυλος, αμφιπρόστυλος, ιωνικός ναός.
- Κατασκευή: 427-424 π.Χ.
- Αρχιτέκτονας: αποδίδεται στον Καλλικράτη.
- Μικρών διαστάσεων με πλούσιο γλυπτό διάκοσμο.
- Από την εποχή των περσικών πολέμων η Αθηνά λατρεύτηκε εδώ ως η θεά που έδινε τη νίκη σε πολεμικούς αγώνες.

Σανδαλίζουσα Νίκη.
Στηθαίο γύρω από το
ναό, το οποίο
απεικονίζει αρχαία
θεά. Στεγάζεται στο
Μουσείο Ακρόπολης.

Ο Ναός της Αθηνάς Νίκης

Ανάγλυφη παράσταση από τον Ναό της Αθηνάς Νίκης στην Ακρόπολη των Αθηνών (περίπου 425 π.Χ.). Εικονίζεται η μάχη των Πλαταιών.

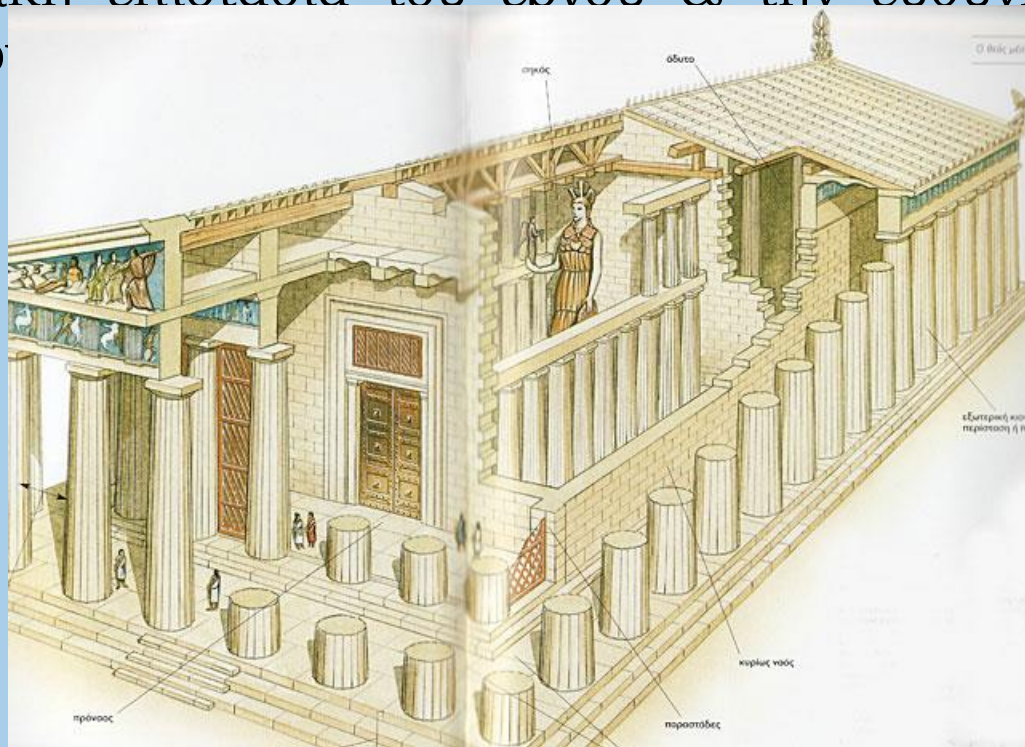

Ο Παρθενώνας

Τύπος ναού: δωρικός, οκτάστυλος, περίπερος, με αμφιπρόστυλο σηκό. Ο κυρίως ναός χωριζόταν σε τρία τμήματα: τον πρόναο, τον σηκό και τον οπισθόδομο.

Αρχιτέκτονες & γλύπτες: αποδίδεται στους Ικτίνο και Καλλικράτη, ενώ τη γενική επιστοασία του έργου & την ευθύνη γλυπτών.

Είναι ο ναός που οι Αθηναίοι αφιέρωσαν στην προστάτιδα της πόλης τους, Αθηνά Παρθένο, είναι το λαμπρότερο δημιούργημα της αθηναϊκής δημοκρατίας στην περίοδο της μεγάλης ακμής της και το αρτιότερο ως προς τη σύνθεση και την εκτέλεση από τα οικοδομήματα του Ιερού Βράχου. Κτίσθηκε κατά τα έτη 447-438 π.Χ., στο πλαίσιο του ευρύτερου οικοδομικού προγράμματος που συντελέστηκε στην Ακρόπολη με πρωτοβουλία του Περικλή, και πάνω στη θέση παλαιότερων ναών αφιερωμένων στην Αθηνά

Ο Παρθενώνας

Ο Παρθενώνας

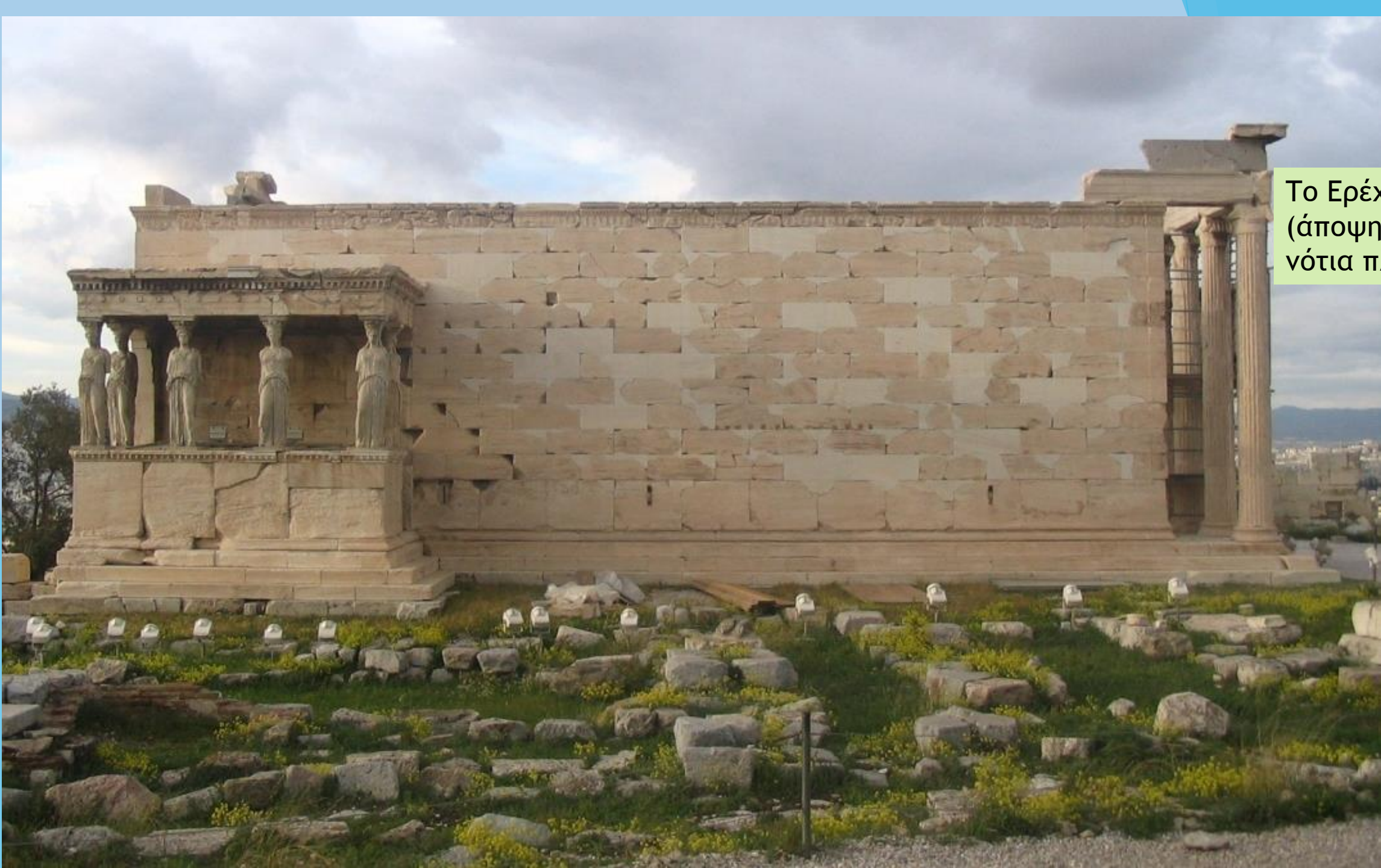
Ο Παρθενώνας μετά το 1805

Το Ερέχθειο

Το Ερέχθειο είναι ένα κομψό οικοδόμημα με ιδιαίτερο χαρακτήρα και αρχιτεκτονική μορφή, βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του βράχου της Ακρόπολης. Οικοδομήθηκε μεταξύ των ετών 421-406 π.Χ., αντικαθιστώντας τον πρωιμότερο ναό, που βρισκόταν λίγο πιο νότια και ήταν αφιερωμένος στην Αθηνά Πολιάδα, το λεγόμενο "Αρχαίο ναό". Ο ναός αναφέρεται ως "Ερέχθειο" μόνο από τον Πausanias (1.26.5) και η ονομασία αυτή σχετίζεται με το μυθικό βασιλιά των Αθηνών Ερεχθέα, που λατρευόταν αρχικά στη θέση αυτή. Είναι ναός ιωνικού ρυθμού, με ιδιότυπο αρχιτεκτονικό σχέδιο πλούσιο γλυπτό διάκοσμο. Αφιερωμένος στην Αθηνά και τον Ποσειδώνα.

Το Ερέχθειο
(άποψη από τη
νότια πλευρά)

Οι Καρυάτιδες στο Ερέχθειο

Οι Καρυάτιδες του Ερέχθειου στο Μουσείο της Ακρόπολης

Καρυάτις ονομάζεται το γλυπτό που έχει γυναικεία μορφή και χρησιμεύει στην στήριξη κτιρίων. Η λέξη *Καρυάτις* στα αρχαία Ελληνικά σημαίνει *Κόρη από τις Καρυές*, μια πόλη κοντά στην Σπάρτη. Είναι μια παραλλαγή της Κόρης και χρησιμοποιείται στην αρχιτεκτονική αντί για κίονες ως διακοσμητικό στήριγμα σε πύλες, προσόψεις, γείσα, ζωφόρους, σκεπές κλπ.

Ο ναός του Ηφαίστου

Ο Ναός του Ηφαίστου (αποκαλούμενος και **Θησείο**) είναι ένας από τους πλέον διατηρημένους αρχαίους ναούς του ελληνικού χώρου. Ήταν αφιερωμένος στο θεό Ήφαιστο και στην Εργάνη Αθηνά. Βρίσκεται στην περιοχή του Θησείου, που πήρε το όνομά του λόγω της παλιάς, σήμερα αναθεωρημένης απόδοσης του ναού στο Θησέα. Κτίστηκε στα μέσα του 5ου αιώνα π.Χ. και αργότερα μετατράπηκε σε χριστιανική εκκλησία, μέχρι το 1834, και μουσείο. Ο ναός είχε σχεδιαστεί και πιθανότατα άρχισε να χτίζεται ήδη από το 449 π.Χ. , παράλληλα με τον Παρθενώνα. Κατά την αρχαιότητα στο εσωτερικό του ναού υπήρχαν χάλκινα αγάλματα του Ηφαίστου και της Αθηνάς.

Ο Ναός του Ηφαίστου

Ο ναός του Ηφαίστου (ανατολική πλευρά)

Η δωρική κιονοστοιχία στο ναό του Ηφαίστου

Η Γλυπτική την κλασική εποχή

Η κλασική εποχή άφησε πίσω της ανεπανάληπτα έργα πλαστικής τέχνης, πιο γνωστά ίσως οι κούροι και οι κόρες. Η γλυπτική άκμασε την περίοδο αυτή και τα γλυπτά αποκτούσαν, σιγά-σιγά, φυσικότητα ως προς τη μορφή, την έκφραση και τις κινήσεις τους. Η κλασική τέχνη υπήρξε πρότυπο για πολλές εποχές. Χαρακτηριστικά της είναι η αίσθηση της αναλογίας και της συμμετρίας, η μίμηση της πραγματικότητας, αλλά ταυτόχρονα και η αποφυγή κάθε υπερβολής στις κινήσεις ή την έκφραση του προσώπου. Τα κλασικά αγάλματα είναι πιο ρεαλιστικά από τα αρχαϊκά, αλλά θεοί, ήρωες άνθρωποι παριστάνονται σαν ιδανικά όντα, δηλαδή εξιδανικευμένα. Απουσιάζουν κάθετι άσχημο και τα έντονα συναισθήματα. Τα μαρμάρινα αγάλματα, που σήμερα μας φαίνονται λευκά, τότε ήταν βαμμένα με χρώματα.

Αθλητής που δένει την ταινία της νίκης στο κεφάλι. Έργο του γλύπτη Πολύκλειτου (περίπου 420 π.Χ., ρωμαϊκό αντίγραφο).

Ο Ερμής του
γλύπτη
Πραξιτέλη
(περίπου 340
π.Χ.).

Θεός του
Αρτεμισίου,
460-450
π.Χ.

Ανασύρθηκε το 1929
ανοιχτά του
ακρωτηρίου του
Αρτεμισίου. Έχει
ύψος 2,09μ.
Εικονίζει έναν γυμνό
γενειοφόρο θεό σε
διασκελισμό, έτοιμο
να εκσφενδονίσει
ένα μακρόστενο
αντικείμενο που
κρατάει στο δεξί του
χέρι .

Η Κνιδία Αφροδίτη (ρωμαϊκό αντίγραφο
έργου του Πραξιτέλη, περίπου 340 π.Χ.). Ίσως
το πρώτο ολόγυμνο γλυπτό γυναικείας
μορφής στην αρχαιότητα.

**Ο Ηνίοχος των
Δελφών.** Το
συγκεκριμένο έργο
ανήκει στο στάδιο της
μετάβασης από την
αρχαϊκή στην κλασσική
τέχνη. Έτος δημιουργίας
480-460 π.Χ

Το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο

Το αρχαίο ελληνικό θέατρο, θεσμός της αρχαιοελληνικής πόλης-κράτους, διδασκαλία και τέλεση θεατρικών παραστάσεων, επ' ευκαιρία των εορτασμών του Διονύσου, αναπτύχθηκε στα τέλη της αρχαϊκής περιόδου και διαμορφώθηκε πλήρως κατά την κλασική περίοδο. Γνώρισε μεγάλη άνθηση ανάμεσα στο 500 με το 220 π.Χ., και έθεσε τις βάσεις για αυτό που γνωρίζουμε σήμερα ως θέατρο στον δυτικό κόσμο.

Το πιο γνωστό από τα είδη του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, είναι η τραγωδία, ενώ η κωμωδία και η σάτιρα εμφανίστηκαν επίσης κατά το φεστιβάλ των Διονυσίων. Η τραγωδία βέβαια, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και το θέατρο της Αρχαίας Ρώμης και την Αναγέννηση. Το αρχαίο ελληνικό θέατρο ανέδειξε πολλούς σπουδαίους δημιουργούς, όπως ο Αισχύλος, και ο Αριστοφάνης που θεωρούνται οι πατέρες της τραγωδίας και της κωμωδίας αντίστοιχα.

Τα κτιριακά συγκροτήματα των θεάτρων αποτελούνταν από τρία βασικά και ξεχωριστά στοιχεία: την ορχήστρα, τη σκηνή και το κοίλο. Η ορχήστρα ήταν το σημείο στο κέντρο του θεάτρου, όπου λάμβανε χώρα η παράσταση. Συνήθως είχε κυκλικό ή ορθογώνιο σχήμα. Η σκηνή βρισκόταν ακριβώς πίσω από την ορχήστρα, και χρησιμοποιούνταν ως παρασκήνιο για τους ηθοποιούς έτσι ώστε να αλλάζουν τα κουστούμια και τις μάσκες τους. Το κοίλο, ήταν ο αμφιθεατρικός χώρος γύρω από την ορχήστρα όπου κάθονταν οι θεατές και αποτελούταν από ειδώλια, σκάλες και διαζώματα

Το θέατρο στην αρχαία Ελλάδα δεν υπήρξε ποτέ ένα απλό ψυχαγωγικό δρώμενο. Διαμόρφωνε

Το Θέατρο της Επιδαύρου (340 π.Χ.)

Από όλα τα αρχαία θέατρα το θέατρο της Επιδαύρου είναι το ωραιότερο και το καλύτερα διατηρημένο. Είχε χωρητικότητα 13.000 θεατών. Η θαυμάσια ακουστική του, αλλά και η πάρα πολύ καλή κατάσταση στην οποία διατηρείται συντέλεσαν στη δημιουργία του φεστιβάλ Επιδαύρου, θεσμός που έχει ξεκινήσει εδώ και πολλά χρόνια.

Το αρχαίο θέατρο
της Δήλου

Το αρχαίο
θέατρο των
Δελφών

Το Αρχαίο θέατρο του Διονύσου

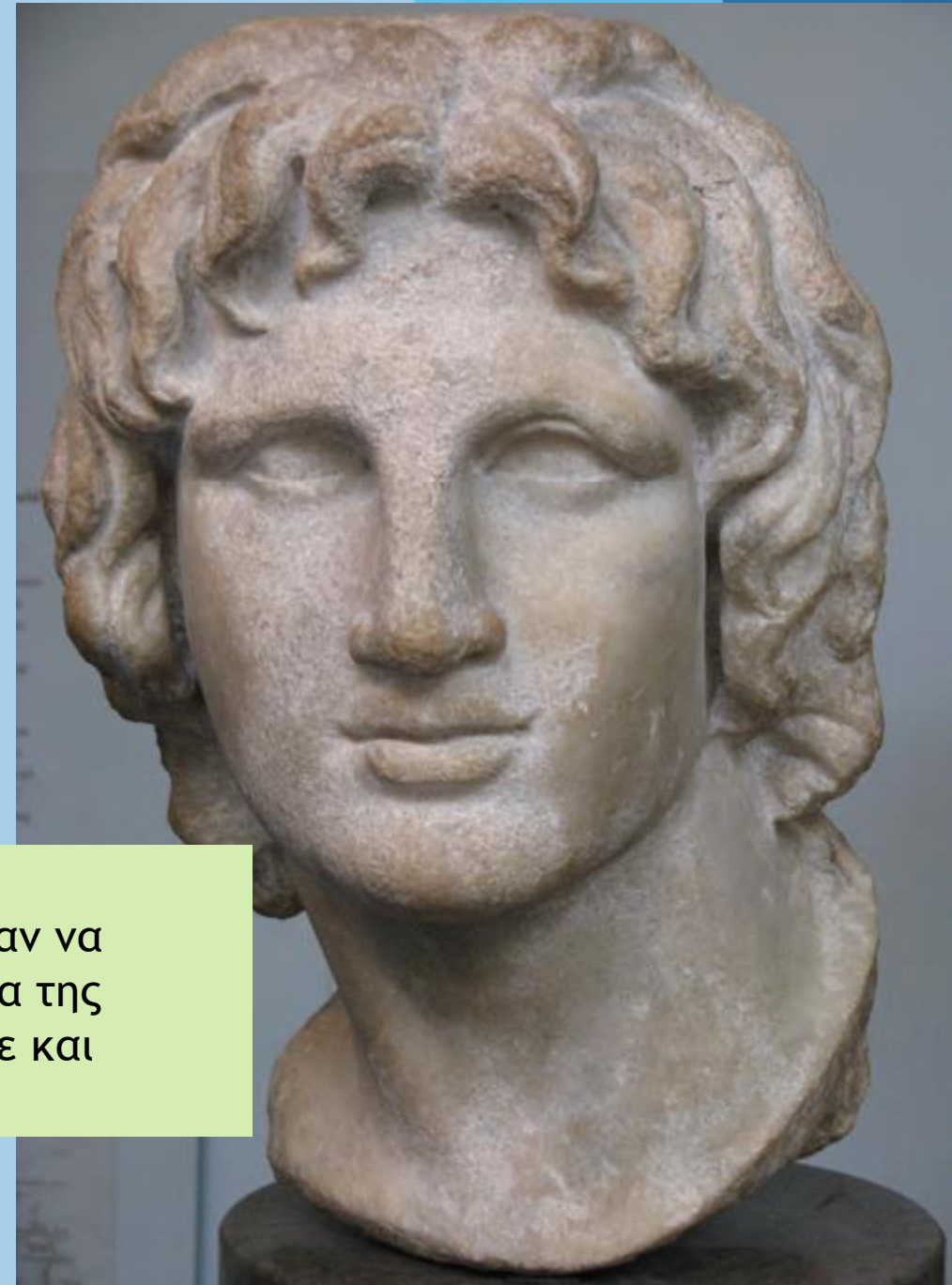
Το Θέατρο του Διονύσου είναι ο σημαντικότερος γνωστός υπαίθριος θεατρικός χώρος στην αρχαία Αθήνα και θεωρείται το πρώτο θέατρο του κόσμου. Στην ελληνιστική περίοδο η πρώτη σειρά των καθισμάτων αντικαταστάθηκε από μαρμαρίνους θρόνους, που προορίζονταν για τα μέλη του αθηναϊκού ιερατείου με κεντρικό αυτόν του ιερέα του Διονύσου Ελευθερέως. Ο παλαιότερος από αυτούς που απαντώνται σήμερα είναι ο θρόνος του ιερέα του Διός Πολιέως του 2ου αι. π.Χ., ενώ οι περισσότεροι από τους υπόλοιπους χρονολογούνται βάσει των επιγραφών τους στους δύο πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες.

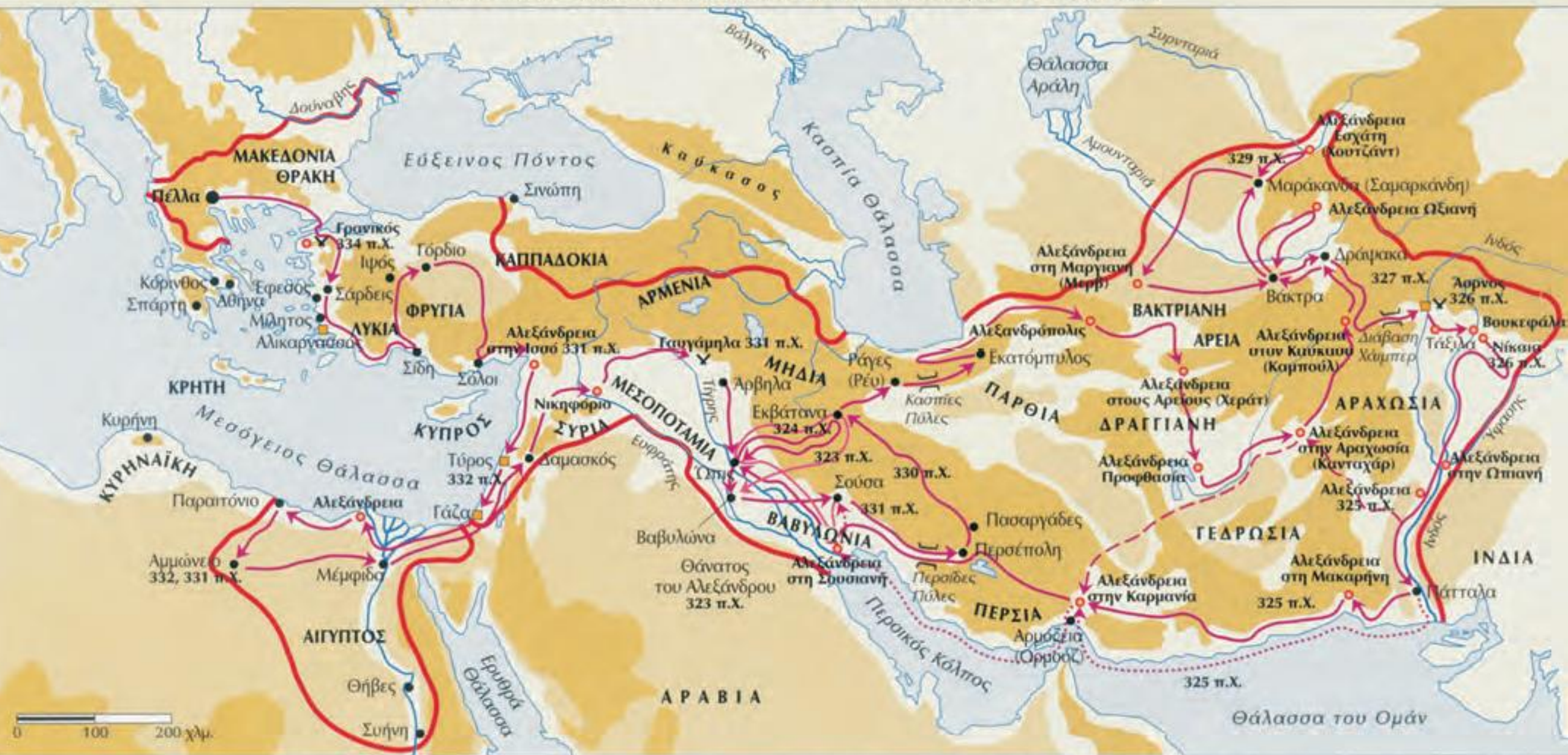
Οι Μακεδόνες και ο Μέγας Αλέξανδρος

Οι Μακεδόνες ήταν ελληνική φυλή εγκατεστημένη στη βόρεια Ελλάδα. Δεν συγκρότησαν πόλεις-κράτη, αλλά διατήρησαν τον θεσμό της βασιλείας. Το 359 π.Χ. έγινε βασιλιάς της Μακεδονίας ο Φίλιππος Β΄. Μέσα σε είκοσι χρόνια, ο Φίλιππος Β΄ κυριάρχησε στον ελλαδικό χώρο δίνοντας μάχες και κάνοντας συμμαχίες. Σχεδίαζε να ενώσει τους Έλληνες και να επιτεθούν όλοι μαζί εναντίον των Περσών. Δολοφονήθηκε όμως και το σχέδιο του πραγματοποίησε ο γιος του Αλέξανδρος ο Γ΄ (336-323 π.Χ.), γνωστός στην ιστορία ως Μέγας Αλέξανδρος.

Μετά από οκτώ χρόνια αδιάκοπων πολέμων, οι ταλαιπωρημένοι άνδρες του Αλεξάνδρου αρνήθηκαν να προχωρήσουν άλλο. Έτσι άρχισε η δύσκολη πορεία της επιστροφής. Το 323 π.Χ. ο Αλέξανδρος αρρώστησε και πέθανε (32 ετών) στη Βαβυλώνα

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, 336-323 π.Χ.

Ορεινή περιοχή	Πεδιάδα	Όρια της αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου	→ Πορεία του Αλεξάνδρου (324-323 π.Χ.)	● Πόλεις που ιδρύθηκαν από τον Αλέξανδρο
Οροπέδιο καλυμμένο με έρημο και στέππα	→ Εκστρατεία του Αλεξάνδρου	→ Πορεία του Κρατερού	■ Πόλεις που πολιορκήθηκαν από τον Αλέξανδρο	✕ Μάχες
		→ Πλους του Νεάρχου		

Ελληνιστική εποχή 323-31 π.Χ.

Ελληνιστική εποχή ονομάζεται η περίοδος στην ιστορία της ανατολικής Μεσογείου που ξεκινάει το 323 π.Χ., με το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, και τελειώνει όταν οι Ρωμαίοι κατέλαβαν και το τελευταίο ανεξάρτητο ελληνιστικό βασίλειο της Αιγύπτου (31 π.Χ.).

Μετά τον θάνατό του Μ. Αλεξάνδρου η αυτοκρατορία χωρίστηκε σε μικρότερα κράτη από τους διαδόχους του. Τα ελληνιστικά κράτη βρίσκονταν σε διαρκή σύγκρουση μεταξύ τους και τα βασίλεια άλλαζαν διαρκώς χέρια και σύνορα. Η δημιουργία μεγάλων σε έκταση και πλούσιων βασιλείων με ελληνική διοίκηση στις χώρες που είχε κατακτήσει ο Αλέξανδρος συνέβαλε στη γρήγορη εξάπλωση του ελληνικού πολιτισμού σε νέες περιοχές, πέρα από την αρχική του κοιτίδα και τη σφαίρα επιρροής του, ιδιαίτερα στην Ανατολή φτάνοντας ως την Ινδία.

Χάρτης με τα ελληνιστικά κράτη

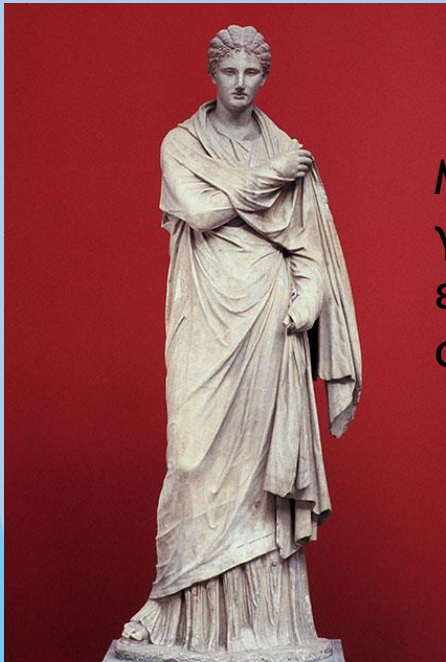
Ελληνιστική τέχνη

Κατά την ελληνιστική εποχή η ελληνική αντίληψη για τη ζωή και την τέχνη θα διαδοθεί από τον Μ. Αλέξανδρο και τους διαδόχους του στα βάθη της Ανατολής και τις Ινδίες, θα επιβληθεί και θα επηρεάσει τις τοπικές δραστηριότητες. Οι μεγαλύτερες πόλεις στολίζονται με εντυπωσιακά κτίρια, όλα διακοσμημένα με έργα γλυπτικής, που τα θέματά τους οι καλλιτέχνες τα αντλούν από την παράδοση της κλασικής εποχής. Κυριαρχεί το στοιχείο της φύσης, οι εικόνες της καθημερινής ζωής, η απεικόνιση της παιδικής ηλικίας κτλ. Οι μορφές εμφανίζονται τρισδιάστατες μέσα στο χώρο και οι καλλιτέχνες επιδιώκουν να αποδώσουν την κίνηση όσο πιο πιστά γίνεται.

Σε σύγκριση με τα ιδεαλιστικά πορτρέτα της Κλασικής περιόδου τα ελληνιστικά αποδίδουν με εντονότερο ρεαλισμό τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά του απεικονιζόμενου προσώπου.

Στην αρχιτεκτονική η διάθεση για θεατρικότητα και εντυπωσιασμό οδήγησε στην κατασκευή πλούσια διακοσμημένων και επιβλητικών προσόψεων που δεν έχουν πάντοτε οργανική σύνδεση με τα κτήρια.

Οι ελληνιστικοί χρόνοι δεν παρουσιάζουν ανάλογη με την αρχαϊκή ή την κλασική εποχή ανάπτυξη, όμως η παραγωγή γλυπτών έργων είναι αρκετά σημαντική.

Μαρμάρινο
γυναικείο
επιτύμβιο
άγαλμα

Ο Απόλλων του
Μπελβεντέρε

Η Άρτεμη

1

2

1. Η Αφροδίτη της Ρόδου
2. Η Αφροδίτη της Μήλου

Στα δύο αυτά αγάλματα το ψυχρό μάρμαρο έχει σμιλευτεί έτσι, ώστε να αποκτήσει την υφή της τρυφερής και ζεστής σάρκας και μια φίνα, πολυτελή κομψότητα.

Ο Λαοκόων και οι γιοι του (1ος αι. π.Χ.)

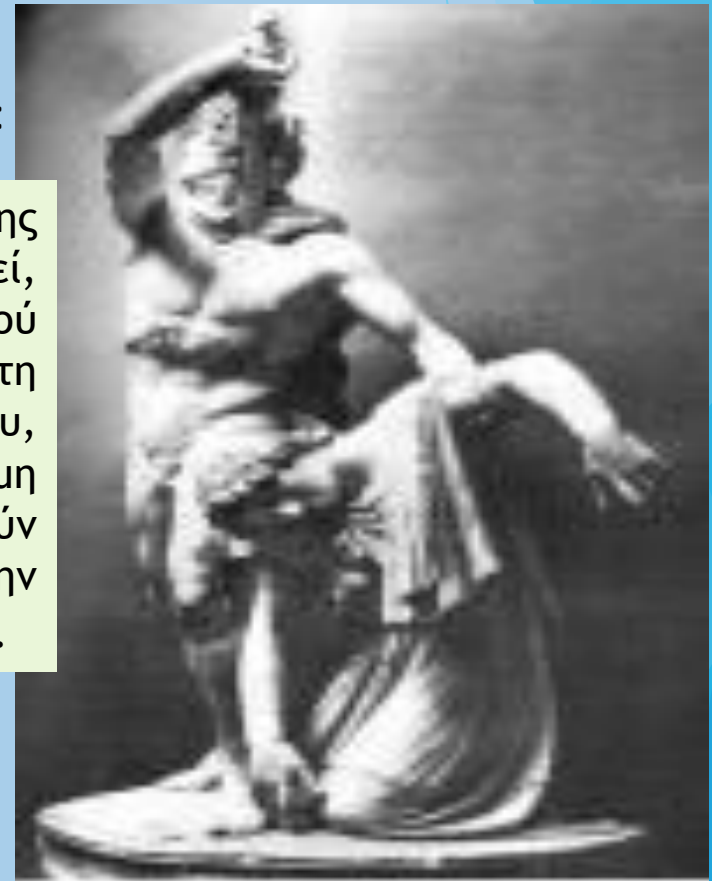
Στο γλυπτικό αυτό σύμπλεγμα εκτός από το εκφραστικότατο πλάσιμο των μυώνων και όγκων, παρατηρούμε την πολύπλοκη κίνηση και τη δραματική ένταση τής σκηνής με μια θεατρικότητα και μια αγωνία στα πρόσωπα και έντονο πάθος, στοιχεία που δεν συνηθίζονται στα κλασικά έργα. Τα χαρακτηριστικά αυτά, που τα συναντούμε και σε πολλά άλλα γλυπτά της εποχής,

Στο στυλ αυτό ανήκουν τα δραματικά γλυπτά:

Ο Αχιλλέας
μεταφέρει
το νεκρό
Πάτροκλο

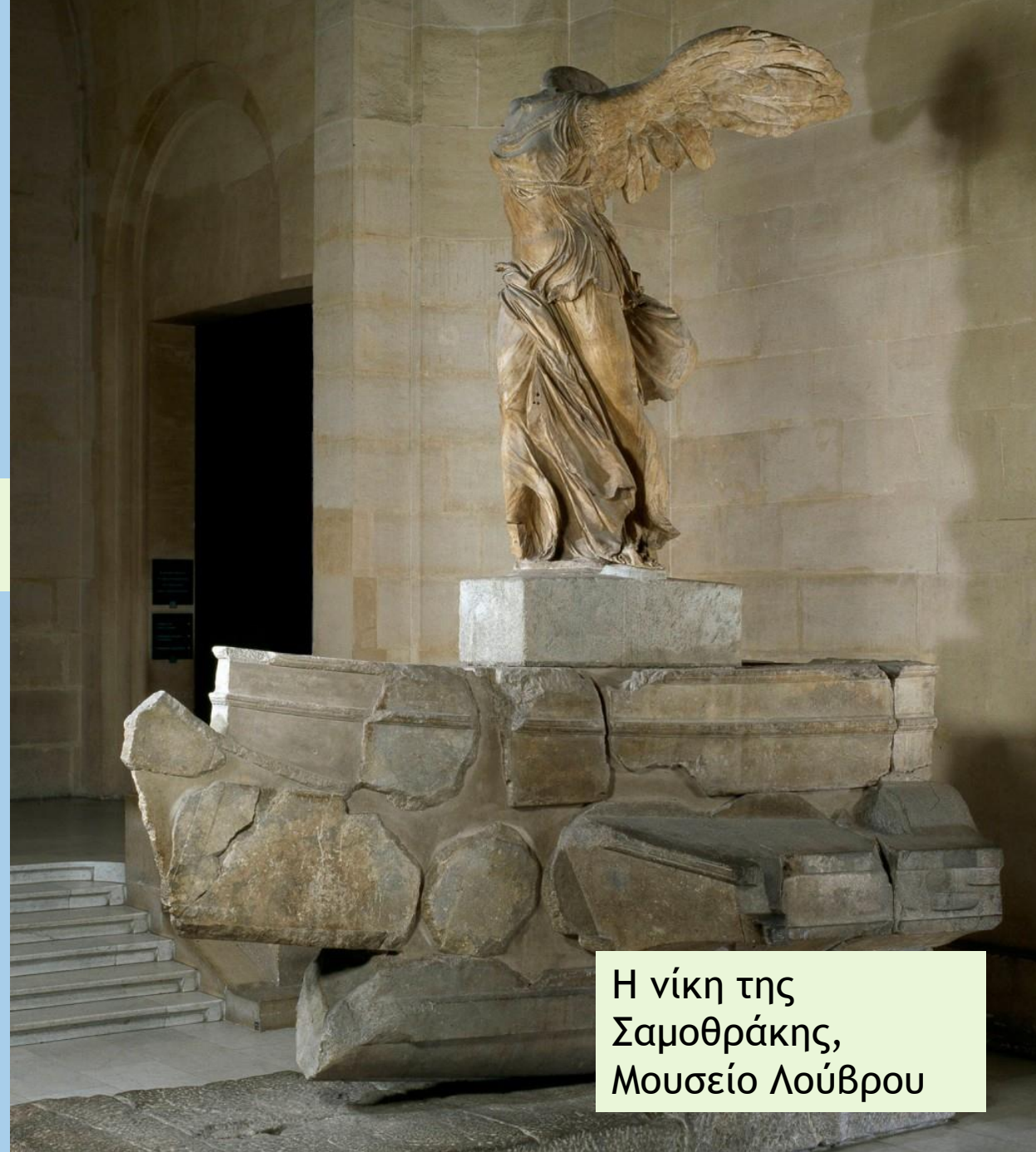

Γαλάτης
αυτοκτονεί,
αφού
σκότωσε τη
γυναίκα του,
για να μη
συλληφθούν
μετά την
ήττα.

Ο θνήσκων
Γαλάτης

Η νίκη της
Σαμοθράκης,
Μουσείο Λούβρου

Γλυπτά συμπλέγματα
από το βωμό του Δία
στην Πέργαμο της Μ.
Ασίας: στη ζωφόρο
παρουσιάζεται η
"Γιγαντομαχία"

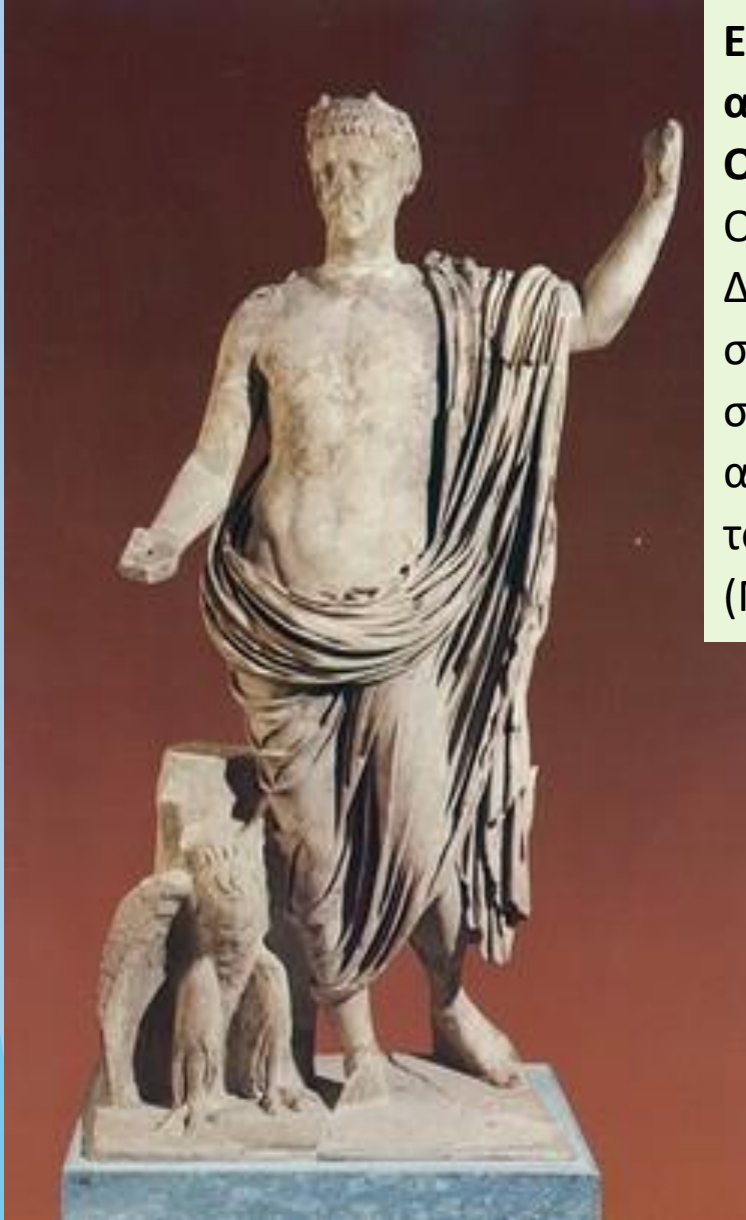
ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με την κατάλυση του τελευταίου ελληνιστικού βασιλείου ολοκληρώνεται το 31 π.Χ. η κατάκτηση της Ελλάδας απ' τους Ρωμαίους. Την ίδια περίοδο η ρωμαϊκή κοινωνία, θαμπωμένη απ' τα επιτεύγματα και την παιδεία των Ελλήνων, υιοθετεί πολλά στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού τόσο στην καθημερινή της ζωή όσο και στην τέχνη. Όλοι οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες, που έως το 2ο μ.Χ. αιώνα εξουσιάζουν την Ρώμη και φέρουν τον τίτλο του Αυγούστου, βαθιά επηρεασμένοι απ' τις ελληνικές συνήθειες, έχουν ως πρότυπο τον Μ. Αλέξανδρο και την σπουδαία κληρονομιά που άφησε πίσω του. Η ελληνική παρουσία είναι ιδιαίτερα αισθητή και στην τέχνη, ειδικότερα μάλιστα στη γλυπτική. Στα χρόνια του αυτοκράτορα Αδριανού, της δυναστείας των Αντωνίνων, οι καλλιτέχνες στρέφονται προς τον κλασικισμό σε μία προσπάθεια αναβίωσης της λαμπρής ελληνικής τέχνης των κλασικών χρόνων, ενώ κυριαρχούν νέες αντιλήψεις περί ωραίου με ρίζες ελληνικές. Η ρωμαϊκή ειρήνη (pax romana) επιτρέπει τη γρήγορη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού σε όλους τους λαούς που κατοικούν στα παράλια της Μεσογείου και κυρίως στην Κεντρική Ευρώπη. Στις βάσεις αυτές γρήγορα θα αναπτυχθεί ο χριστιανισμός, του οποίου τα

ΡΩΜΑΙΟΙ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

οι Ρωμαίοι μπορεί να επέβαλαν με τα όπλα την εξουσία τους στον ελληνικό κόσμο, όμως ενστερνίστηκαν -όπως προαναφέρθηκε- σε μεγάλο βαθμό την πολιτιστική και την καλλιτεχνική του παράδοση. Τη γνώμη ότι οι Έλληνες υπερείχαν στον πολιτισμό και στην τέχνη τη διατύπωσε σύντομα και περιεκτικά ο ποιητής Οράτιος στα χρόνια του αυτοκράτορα Αυγούστου (*Epistulae* 2.1.156): «Η κατακτημένη Ελλάδα υπέταξε τον αγροίκο νικητή της και εισήγαγε τις τέχνες στο απολίτιστο Λάτιο.»

Ο πολιτισμός που εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη Μεσόγειο ήταν στην πραγματικότητα **ελληνορωμαϊκός πολιτισμός**. Η πνευματική και η καλλιτεχνική ανάπτυξη των Ρωμαίων οφείλεται κυρίως σε Έλληνες συγγραφείς και καλλιτέχνες που μετακινήθηκαν στη Ρώμη. Αρκετοί αυτοκράτορες θαύμαζαν τον ελληνικό πολιτισμό.

Εικονιστικό άγαλμα-πορτραίτο του αυτοκράτορα Κλαυδίου στην Ολυμπία (1ος αιώνας π.Χ.).

Ο αυτοκράτορας παριστάνεται όπως ο Δίας, με τον αετό στα πόδια του και το σκήπτρο –λείπει σήμερα– στο αριστερό χέρι. Το κεφάλι του αποτελεί εξιδανικευμένο πορτρέτο του αυτοκράτορα.
(Μουσείο Ολυμπίας).

Πορτρέτο της αυτοκράτειρας Αγριππίνας της νεότερης από το Μητρώο της Ολυμπίας (1ος αιώνας π.Χ.).

Απεικονίζεται πιθανότατα η σύζυγος του Κλαυδίου και μητέρα του Νέρωνα. Το σώμα της αυτοκράτειρας είναι στον τύπο κλασικού αγάλματος του 4ου αιώνα π.Χ., ενώ το κεφάλι έχει την κόμμωση της εποχής της αυτοκράτειρας και το πρόσωπο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της (Μουσείο Ολυμπίας).

ΡΩΜΑΙΟΙ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Τα ρωμαϊκά μνημεία, που πολλά διασώζει η Αθήνα, είναι και αυτά αντιπροσωπευτικά δείγματα της ρωμαϊκής τέχνης, η οποία χαρακτηρίζεται από πληθώρα δανείων από την κλασική τέχνη της Ελλάδας -κυρίως με διαφορετικό περιεχόμενο- την οποία οι Ρωμαίοι αξιοποίησαν, θεωρώντας την ως την ύψιστη μορφή του ελληνικού πνεύματος. Το αποτέλεσμα ήταν έργα τέχνης, «ελληνορωμαϊκής» τεχνοτροπίας, τα οποία επηρέασαν την όψη του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού και συνεχίζουν ως σήμερα.

- ▶ Αν και οι Ρωμαίοι κατατρόπωσαν τους Έλληνες στη μάχη της Κορίνθου το 146 π.Χ., η στρατιωτική αυτή νίκη δεν ακολουθήθηκε και από την αντίστοιχη πολιτισμική υποταγή. Αντ' αυτού, η Ρωμαϊκή ελίτ ζητούσε εντόνως αντίγραφα διάσημων μαρμάρινων γλυπτών από δεξιοτέχνες Έλληνες καλλιτέχνες όπως ο Πραξιτέλης. Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι Ρωμαίοι γλύπτες δεν κατάφεραν ποτέ να κατακτήσουν τέτοια δόξα. Τα αντίγραφά τους έμεναν συχνά ανυπόγραφα λόγω της χαμηλής κοινωνικής τους θέσης καθώς και εξαιτίας της εν γένει προτίμησης των Ρωμαίων για έργα Ελλήνων δεξιοτεχνών. Σήμερα, πολλά από τα πιο εμβληματικά Ελληνικά γλυπτά επιζούν μόνο ως Ρωμαϊκές ρεπλίκες

Η Πύλη του Ανδριανού

Η Πύλη του Αδριανού φτιάχτηκε το 131-132 μ.Χ. από τους Αθηναίους σε ένδειξη ευγνωμοσύνης προς τον αυτοκράτορα Αδριανό για τα πολυάριθμα έργα που έκανε στην Αθήνα (προσέφερε μια βιβλιοθήκη, ένα γυμναστήριο, ένα υδραγωγείο και ολοκλήρωσε τον ημιτελή ναό του Ολυμπίου Διός, που είχε αρχίσει να χτίζει τον 6ο αι. π.Χ. ο Αθηναίος τύραννος Πεισίστρατος).

Η Καμάρα του Γαλερίου

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία της Θεσσαλονίκης είναι η Θριαμβική Αψίδα του Γαλερίου, γνωστή και ως Καμάρα

Η Καμάρα είναι κτίσμα της εποχής της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (αρχές 4ου μ.Χ. αιώνα) και αποτελεί το ένα σκέλος (δυτικό) μίας στεγασμένης στοάς, που σχηματιζόταν από αψίδες και τόξα. Κατασκευάστηκε για να τιμηθεί ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας Γαλέριος, όταν αυτός επέστρεψε νικητής στην πόλη (περί το 306 μ.Χ.) μετά από πολέμους του κατά των Περσών.

Το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού

Τον 2ο μ.Χ. αιώνα, πλούσιοι και μορφωμένοι Έλληνες χρηματοδοτούσαν δημόσια έργα. Φιλόσοφος και ρήτορας, αλλά και ρωμαίος πολίτης, ο αθηναίος Ηρώδης ο Αττικός πρόσφερε στην Αθήνα ένα Ωδείο (<<Ηρώδειο>>) και το Παναθηναϊκό Στάδιο.

Το Ωδείο είχε ξύλινη οροφή και χωρούσε ως και 5.000 θεατές. Το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού ήταν στεγασμένο, είχε χωρητικότητα 5.000 θεατών και χρησιμοποιήθηκε κυρίως για μουσικές εκδηλώσεις. Η κατασκευή του μνημείου ήταν ιδιαίτερα δαπανηρή, γεγονός που επισημαίνεται και από αρχαίες μαρτυρίες, που κάνουν λόγο κυρίως για το ξύλο κέδρου που είχε χρησιμοποιηθεί για τη στέγη. Η στέγαση του κοίλου του ωδείου δεν δείχνει να είχε εσωτερικά στηρίγματα, κάτι που ακόμη και σήμερα παραμένει κατασκευαστικό επίτευγμα.

Το 267 μ.Χ. το ωδείο καταστράφηκε από την επιδρομή των Ερούλων, οι οποίοι έκαψαν και κατέστρεψαν πολλά οικοδομήματα της αρχαίας Αθήνας, και δεν ανοικοδομήθηκε ποτέ, όπως έγινε με άλλα αρχαία κτίσματα που είχαν υποστεί καταστροφές. Στα μεταγενέστερα χρόνια το ωδείο εντάχθηκε στην οχύρωση της πόλης της Αθήνας.

Το 1826 εισέβαλαν από εκεί στην Ακρόπολη ο Κ. Φαβιέρος, ο Γάλλος φιλέλληνας στρατηγός, και οι στρατιώτες του κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της Ακρόπολης από τους Τούρκους, ανεφοδιάζοντας τους πολιορκούμενους Έλληνες με τρόφιμα και πυρίτιδα. Το μνημείο αναστηλώθηκε την περίοδο 1952-1953 με μάρμαρο Διονύσου και από το 1957 χρησιμοποιείται για τη διεξαγωγή καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Το Ηρώδειο

Το Ηρώδειο από τον 19ο αι. πριν από την αναστήλωσή του

Το Μνημείο του Φιλοπάππου (Λόφος Μουσών)

Χρονολογείται μεταξύ 114-116 μ.Χ. και είναι η τελευταία κατοικία ενός Ρωμαίου αξιωματούχου που τάφηκε αντίκρου στην Ακρόπολη. Ο Αντίοχος Φιλόπαππος ήταν γιος του βασιλιά της Κομμαγηνής (ενός ασιατικού βασιλείου) και το 109 μ.Χ. χρημάτισε Άρχων στην Αθήνα. Κτίσθηκε από τους Αθηναίους προς τιμήν του μεγάλου ευεργέτη της πόλης τους, ο οποίος είχε εγκατασταθεί στην Αθήνα και είχε γίνει Αθηναίος πολίτης αναλαμβάνοντας δημόσια και θρησκευτικά αξιώματα.

Το εμφανές μείγμα ελληνικής-ελληνιστικής και ρωμαϊκής παράδοσης αποτελεί, ίσως, και το σημαντικότερο «μήνυμα» που εκπέμπει το έργο, συνδυάζοντας ελληνικά και ρωμαϊκά τεχνοτροπικά και μορφολογικά στοιχεία. Σύμφωνα με τον Πausανία το μνημείο κτίσθηκε στην ίδια θέση όπου παλαιότερα είχε ταφεί ο Μουσαίος. Διαστάσεων 9.80 X 9.30 μ. το μνημείο, περιλάμβανε τον ταφικό θάλαμο και ήταν κτισμένο από λευκό πεντελικό μάρμαρο σε βάθρο ύψους 3,08 μ. από πωρόλιθο επενδυμένο με πλάκες μαρμάρου από τον Υμηττό. Η βόρεια πλευρά που είναι ορατή από την Ακρόπολη ήταν η πρόσοψη του μνημείου και είχε πλούσιο αρχιτεκτονικό διάκοσμο.

Ένα από τα επιβλητικά δημόσια κτήρια που έκτισε ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός το 130 μ.Χ. Είναι ένα ορθογώνιο κτήριο με εκατό κίονες λίθου, όπως αναφέρει ο περιηγητής Πausανίας, με είσοδο στη δυτική πλευρά ενώ στο εσωτερικό της περιείχε διακοσμητική δεξαμενή. Η Βιβλιοθήκη προσέφερε αρχικά χώρους απομόνωσης για ανάγνωση και χώρους αποθήκευσης βιβλίων γύρω από ένα κεντρικό μεγάλο ανοιχτό χώρο, σε μια εποχή που η πόλη των Αθηνών εξακολουθούσε να είναι πνευματικό κέντρο του τότε κόσμου. Καταστράφηκε το 267 μ.Χ με την εισβολή και τη λεηλασία των Ερούλων. Ανακαινίστηκε κατά το α' μισό του 5ου αι. μ.Χ.

Η Βιβλιοθήκη του Αδριανού

Η Βιβλιοθήκη του Αδριανού
(φωτογραφικές λήψεις του
μνημείου από διάφορες
πλευρές)

Το ρολόι του Κυρρήστου

Το μνημείο αυτό σήμερα ονομάζεται και «**Αέρηδες**», επειδή έχει τις μορφές των κύριων ανέμων στην κορυφή του. Είναι ένας οκταγωνικός πύργος (μήκος πλευράς 3,20 μ.) πάνω σε τρεις βαθμίδες, και είναι φτιαγμένος από πεντελικό μάρμαρο. Έχει κωνική στέγη, κυλινδρικό πρόσκτισμα στη νότια πλευρά και δύο κορινθιακά πρόπυλα στα ΒΑ και στα ΒΔ.

Κτίσθηκε από τον αστρονόμο Ανδρόνικο από την Κύρρο της Μακεδονίας στο πρώτο μισό του 1ου αιώνα π.Χ. Στο πάνω μέρος κάθε πλευράς, όπως αναφέραμε, εικονίζονται ανάγλυφα οι άνεμοι με τα σύμβολά τους και τα ονόματά τους χαραγμένα. Στις πλευρές του είχε ηλιακά ρολόγια. Αποτελούσε ένα υδραυλικό «ρολόι» που δούλευε με τη ροή του νερού.

(φωτογραφικές
λήψεις του
μνημείου από
διάφορες πλευρές)

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Από τον 3ο αι. μ.Χ. η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία βρέθηκε σε κρίση. Την κρίση τη δημιούργησε κυρίως ο στρατός. Είχε αποκτήσει μεγάλη δύναμη με αποτέλεσμα να ανεβάζει και να κατεβάζει από το θρόνο αυτοκράτορες που εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά του. Την κρίση αντιμετώπισε ο *Μεγάλος Κωνσταντίνος*. Αφού έμεινε ο μόνος κυρίαρχος της αυτοκρατορίας, πήρε ευνοϊκά μέτρα για την καινούργια θρησκεία, το *Χριστιανισμό*. Κατόπιν μετέφερε την πρωτεύουσα από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη, δηλαδή την *Κωνσταντινούπολη* (330).

Νόμισμα με το κεφάλι του Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Στο επάνω μέρος του κράνους υπάρχει χαραγμένο το χριστόγραμμα, δηλαδή ενωμένα το Χ και το Ρ. Αυτό το σύμβολο αποδεικνύει την ευνοϊκή στάση που είχε ο Μ. Κωνσταντίνος για τους χριστιανούς.

Βυζάντιο, Βυζαντινός, Βυζαντινή αυτοκρατορία

Μέχρι το τέλος της Βυζαντινής ιστορίας οι υπήκοοι του αυτοκράτορα ονομάζουν τους εαυτούς τους Ρωμαίους και ο αυτοκράτορας υπογράφει ως «πιστός στο Χριστό, το Θεό, βασιλιάς και αυτοκράτορας των Ρωμαίων». Τα επίθετα «Βυζαντινός, Βυζαντινή» και ο όρος «Βυζάντιο» δόθηκαν από ευρωπαίους ιστορικούς πολύ αργότερα, τον 16ο και 17ο αι.

Βασιλεύουσα, Πόλη, Ισταμπούλ

Αρχικά η νέα πρωτεύουσα ονομάστηκε «Νέα Ρώμη». Αργότερα πήρε το όνομα Κωνσταντινούπολη από τον ιδρυτή της. Απέκτησε όμως και άλλες ονομασίες, όπως «Βασιλεύουσα» ή και απλά «Πόλη». Η σημερινή τούρκικη ονομασία της είναι Ισταμπούλ. Τον 4^ο αιώνα η πόλη είχε περίπου 250.000 κατοίκους. Στα χρόνια του Ιουστινιανού Α΄ (6^{ος} αιώνας) έφτασε στο απόγειό της με πάνω από 500.000 κατοίκους, ενώ τον 15^ο αιώνα δεν ξεπερνούσε τους 100.000. Επί έντεκα αιώνες η Κωνσταντινούπολη ήταν πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό αλλά και πνευματικό, πολιτιστικό και εκκλησιαστικό κέντρο του Βυζαντινού κράτους.

Βυζαντινή τέχνη και αρχιτεκτονική

Τρία ήταν τα στοιχεία που διαμόρφωσαν τον πολιτισμό της αυτοκρατορίας. Αυτά τα στοιχεία ήταν: Η ρωμαϊκή πολιτική οργάνωση, η ελληνική πολιτιστική παράδοση της Ανατολής και η χριστιανική πίστη.

Ο 6ος αιώνας έχει συνδεθεί με το έργο ενός αυτοκράτορα, του Ιουστινιανού. Ο Ιουστινιανός δυνάμωσε την εξουσία του και οργάνωσε καλύτερα το κράτος. Την περίοδο αυτή η χριστιανική σκέψη ενώθηκε με την ελληνική πολιτιστική παράδοση. Οι τέχνες σιγά-σιγά απέκτησαν νέα χαρακτηριστικά γνωρίσματα επηρεασμένες από το Χριστιανισμό. Στην αρχιτεκτονική δημιουργήθηκε ένας καινούργιος τύπος ναού. Είχε το ορθογώνιο σχήμα και στο επάνω μέρος ημισφαιρική στέγη που έμοιαζε με τον ουρανό.

Αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτού του τύπου εκκλησίας είναι ο ναός της Αγίας Σοφίας -Κωνσταντινούπολη

Η βυζαντινή τέχνη ήταν κυρίως θρησκευτική. Σκοπός της ήταν να διδάξει τις χριστιανικές αρχές. Γι' αυτό, σε αντίθεση με την αρχαιότητα, οι βυζαντινοί τεχνίτες σπάνια υπέγραφαν τα έργα τους (τουλάχιστον μέχρι τον 13ο αι.). Οι εκκλησίες διακοσμούσαν με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, αλλά και φορητές ξύλινες εικόνες, ενώ χάθηκε το ενδιαφέρον για τη μεγάλη γλυπτική, καθώς θύμιζε το ειδωλολατρικό παρελθόν. Η βυζαντινή τέχνη δεν προσπάθησε να μιμηθεί την πραγματικότητα και παρουσίαζε τα πράγματα δισδιάστατα (χωρίς προοπτική). Είναι μια τέχνη γεμάτη συμβολισμούς που «μιλάει» καταρχήν στο μυαλό.

Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να απεικονίσουν την έκφραση του προσώπου, θέλοντας να δηλώσουν περισσότερο την πνευματικότητά του.

Ψηφιδωτή παράσταση σειράς αγίων γυναικών από την εσωτερική διακόσμηση του ναού του Αγίου Απολλινάριου του Νέου στη Ραβέννα. Είναι ένα από τα πολλά έργα που φανερώνουν τη μεγάλη ανάπτυξη της τέχνης την εποχή του Ιουστινιανού.

Η μεγάλη ανάπτυξη του βυζαντινού πολιτισμού (7ος-12ος αιώνας)

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία τον 7ο και 8ο αιώνα χάνει εδάφη. Περιορίζεται σε περιοχές που κατοικούνταν κυρίως από ελληνικούς πληθυσμούς, δηλαδή στα νότια της Βαλκανικής και στη Μικρά Ασία. Σε αυτές τις περιοχές μιλιόταν η ελληνική γλώσσα και ήταν διαδεδομένος ο ελληνικός πολιτισμός. Αυτή την περίοδο οι Σλάβοι και οι Βούλγαροι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στα βόρεια της Βαλκανικής χερσονήσου. Οι Άραβες κατέλαβαν παράλληλα τις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας. Η εγκατάσταση αυτών των λαών οδήγησε στον εξελληνισμό της αυτοκρατορίας. Επικράτησε σιγά-σιγά το ελληνικό στοιχείο, στην αυτοκρατορία όμως συνέχισαν να κατοικούν και άλλοι λαοί. Από τον 7ο αιώνα χρησιμοποιήθηκε περισσότερο στη δημόσια ζωή η ελληνική γλώσσα αντί της λατινικής. Τα ελληνικά έγιναν σιγά σιγά η επίσημη γλώσσα του κράτους.

Ο βυζαντινός πολιτισμός οδηγήθηκε σε μεγάλη ανάπτυξη κατά τον 10ο αιώνα. Στην Κωνσταντινούπολη λειτούργησε Πανεπιστήμιο και έγιναν προσπάθειες από πνευματικούς ανθρώπους, εκκλησιαστικούς ηγέτες και αυτοκράτορες, για τη μελέτη και την ταξινόμηση των κειμένων των αρχαίων συγγραφέων

*Στα μοναστήρια του Αγίου Όρους, της Ανατολής και της Πόλης ομάδες γραφέων μοναχών αντέγραψαν και διέσωσαν από τη φθορά και την καταστροφή χιλιάδες αρχαία ελληνικά συγγράμματα. Με τον τρόπο αυτό τα μοναστήρια πρωτοστάτησαν στη διάσωση της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς.
(Kurr Weitzmann, Βυζαντινή Ιστορία)*

Βυζαντινές Μονές
του Αγίου Όρους
(Όρος Άθως -
Χαλκιδική)

Βυζαντινή Αρχιτεκτονική

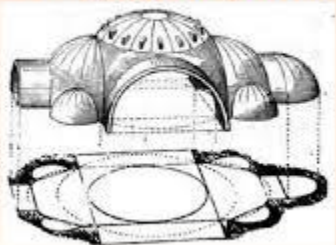
Η αρχιτεκτονική πέτυχε από πολύ νωρίς τη σύνθεσή της και εξελίχτηκε με τρόπο φυσικό στη δική της γραμμή. Τον 4ο αιώνα οι ζωγράφοι και οι γλύπτες δίνουν την εντύπωση σαν να οπισθοδρόμησαν στην τεχνική τους, ενώ η εξέλιξη της τεχνικής των αρχιτεκτόνων είναι σταθερή. Η κυριότερη συμβολή του Βυζαντίου στην αρχιτεκτονική ήταν το μυστήριο της ισορροπίας του θόλου απάνω σε τετράγωνη βάση, βρήκε δηλαδή αυτό ακριβώς που αναζητούσε ο νέος κόσμος. Την εξέλιξη μπορούμε να την παρακολουθήσουμε καλύτερα στην αρχιτεκτονική των εκκλησιών γιατί μόνο εκκλησίες έχουν σωθεί σε μεγάλο βαθμό. Τα μεγάλα κοσμικά οικοδομήματα της Αυτοκρατορίας εξαφανίστηκαν. Για τους πρώτους χριστιανούς μια απλή αίθουσα ήταν αρκετή για τη λατρεία τους. Το εσωτερικό ήταν τόσο απέριττο όπως και το εσωτερικό ενός κλασικού ναού. Σιγά-σιγά όμως, και ιδίως τον 4ο αιώνα, η εκκλησία αντέγραψε το περίπλοκο τελετουργικό του κράτους. Όπως ακριβώς οι νέες δυναστείες των αυτοκρατόρων χρειάζονταν παλάτια με αίθουσες θρόνου, βεστιάρια και με γυναικωνίτη για την αυτοκράτειρα, έτσι και το τελετουργικό της εκκλησίας άρχισε να μην ικανοποιείται πια με το ενιαίο εσωτερικό. Ζητούσε μια διαρρύθμιση πιο πολυσύνθετη. Ένας θόλος τοποθετημένος πάνω από το κέντρο της βασιλικής, θα χώριζε το εσωτερικό, ενώ συγχρόνως θα έδινε την εντύπωση μιας μεγαλύτερης λαμπρότητας. Το πρόβλημα όμως ήταν πως θα στηριζόταν αυτός ο θόλος. Οι αρχιτέκτονες ήξεραν από καιρό να τοποθετούν θόλους σε στρογγυλά οικοδομήματα, όπως το Πάνθεο της Ρώμης, τώρα όμως έπρεπε να τον τοποθετήσουν σε βάση τετράγωνη.

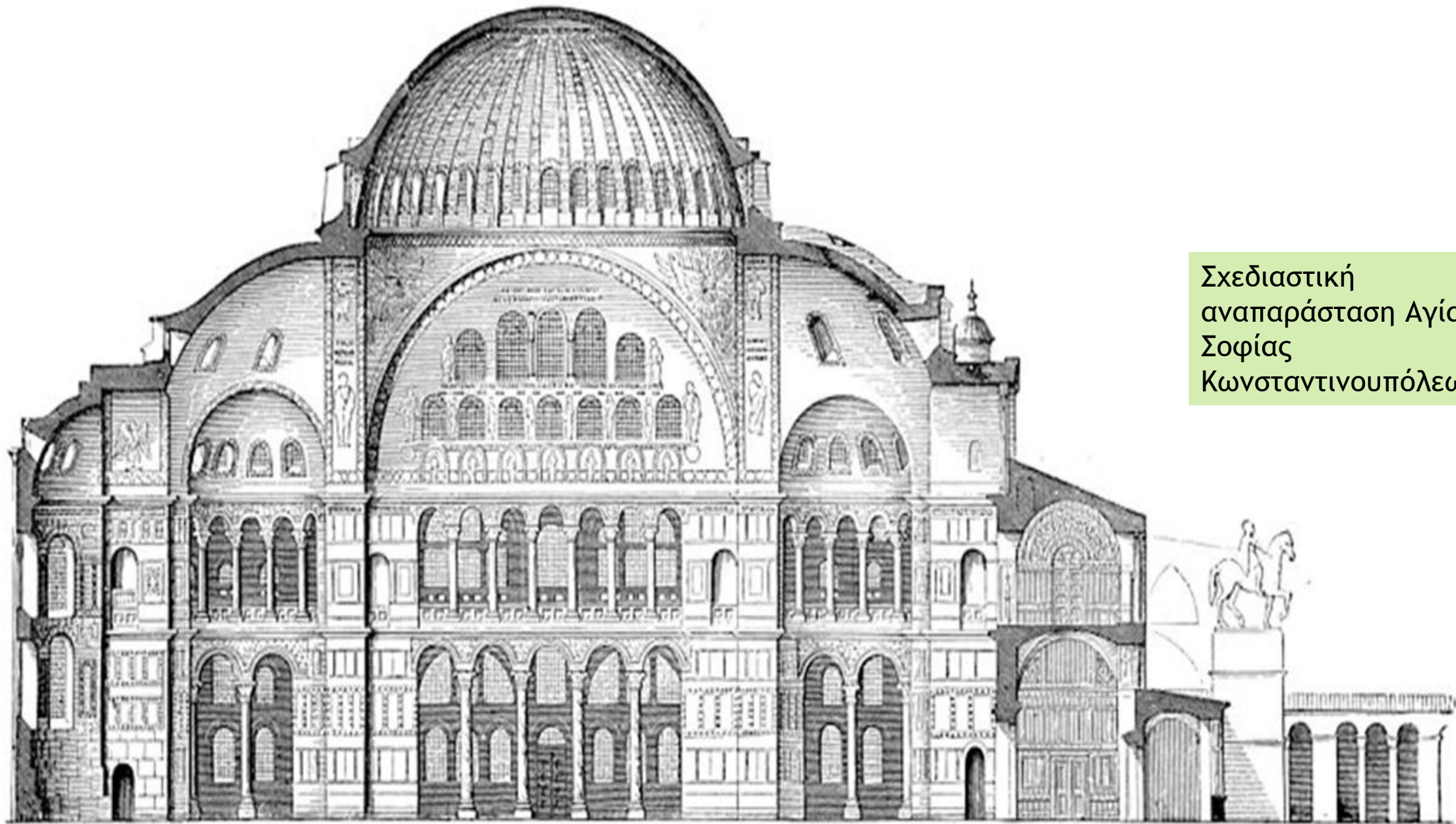
Η Αγία Σοφία (αρχιτεκτονικός ρυθμός: Βασιλική με τρούλο)

Η Αγία Σοφία παρέμεινε η κορωνίδα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Και οι ίδιοι οι Βυζαντινοί έτσι την έβλεπαν και για πολύ καιρό τη χρησιμοποιούσαν σαν πρότυπο.

Το αρχιτεκτόνημα της βασιλικής μετά τρούλλου της Αγίας του Θεού Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη υπήρξε μακράν ο αριστουργηματικότερος καλλιτεχνικός βυζαντινός ναός όλων των εποχών. Γι' αυτό το λόγο αφιερώθηκε στο Πρόσωπο του Ιησού Χριστού, ο οποίος είναι «η Σοφία και ο Λόγος του Θεού» και εόρταζε κατά την Δεσποτική εορτή της Μεσοπεντηκοστής. Πρόκειται για έναν ιδιοφυή συνδυασμό των ρυθμών της βασιλικής και του περίκεντρο ναού. Σημαντική καινοτομία του ρυθμού αυτού αποτέλεσε η στήριξη του μεγάλου διαστάσεων τρούλλου του εκάστοτε ναού, σε τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα, ικανά να αντέξουν το βάρος του. Στεκόμενος λοιπόν ο πιστός κάτω από ένα τέτοιο υψηλό και μεγάλο σε διάμετρο τρούλλο, βίωνε εσωτερικά κατά τρόπο μυστηριακό το άπειρο της Θεότητας, αλλά και το γεγονός της σημαντικότητας της υπάρξεως του, αφού αισθάνεται ότι είναι κάτω από την σκέπη του παντοκράτορος Θεού.

Αγία Σοφία
Η στήριξη του τρούλλου

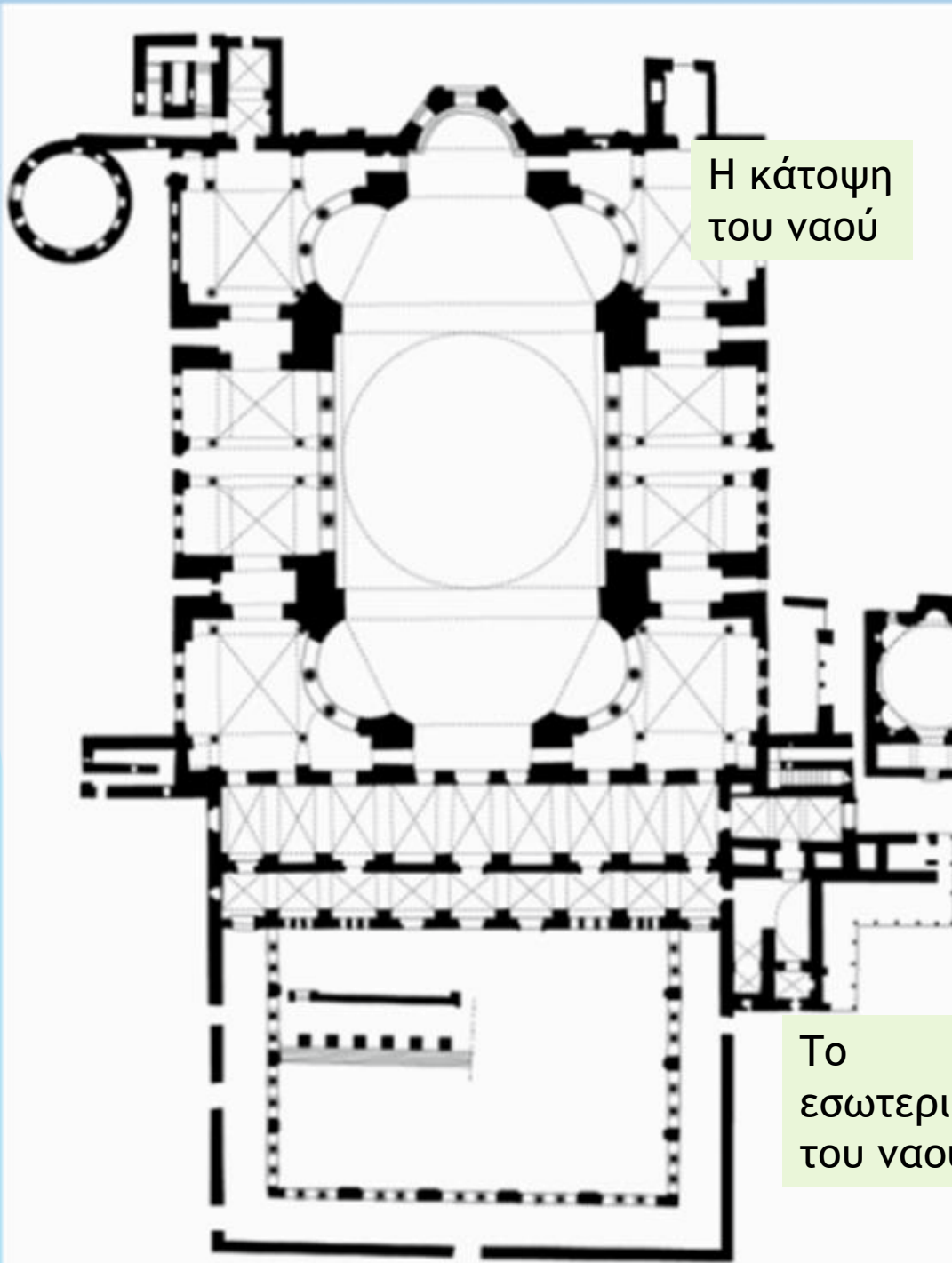

Σχεδιαστική
αναπαράσταση Αγίας
Σοφίας
Κωνσταντινουπόλεως.

Τρισδιάστατη απεικόνιση
Αγίας Σοφίας
Κωνσταντινουπόλεως.

Η κάτοψη
του ναού

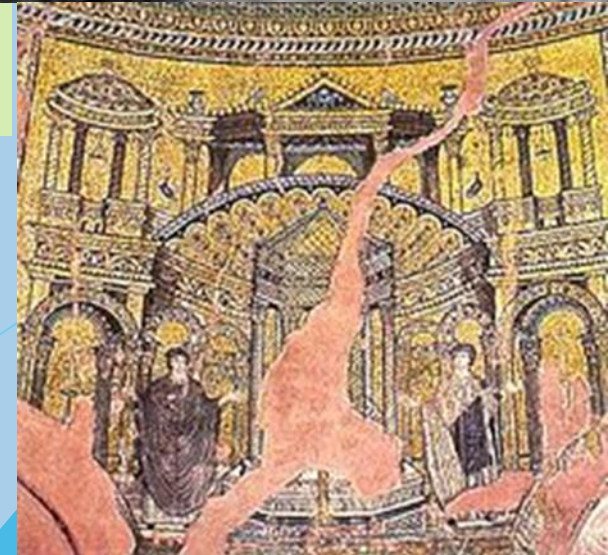
Το
εσωτερικό
του ναού

Η Ροτόντα

Η Ροτόντα είναι θολωτό κυκλικό κτίσμα του 4ου αιώνα στη Θεσσαλονίκη, παρόμοιο με το Πάνθεον της Ρώμης. Η αρχική χρήση του δεν είναι γνωστή αλλά διατυπώθηκαν ως τώρα διάφορες υποθέσεις: ότι υπήρξε ναός του Διός ή των Καβείρων, ότι κατασκευάστηκε από τον Καίσαρα Γαλέριο ως μαυσωλείο του, ή ως αίθουσα του θρόνου στο ανακτορικό συγκρότημα. Μετατράπηκε σε ναό την παλαιοχριστιανική περίοδο, τον οποίο κάποιοι ερευνητές ταυτίζουν με τον ναό των Ασωμάτων Δυνάμεων που αναφέρουν οι βυζαντινές πηγές. Το 1591 μετετράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος από τον σείχη Hortacı Suleiman Efendi. Μετά την Απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, το 1912, αφιερώθηκε στον Άγιο Γεώργιο. Συμπεριλαμβάνεται στα Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Οι αγιογραφίες είναι από τις αρχές του 5ου αιώνα, διότι οι εικονιζόμενοι άγιοι μαρτύρησαν όλοι μέχρι την εποχή του Διοκλητιανού και του Μαξιμιανού. Οι αγιογραφίες διασώζονται σήμερα μόνο κάτω από τον θόλο, ενώ οι υπόλοιπες καταστράφηκαν όταν ο ναός μεταβλήθηκε από τους Τούρκους σε μωαμεθανικό τέμενος από τον σείχη Σουλεϊμάν Χορτατζή Εφέντη το 1590. Τότε έγινε και η προσθήκη του μιναρέ. Τα ψηφιδωτά που σώζονται στις καμάρες και στα τόξα των φεγγιτών έχουν καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα.

Ο Ναός του Αγίου Δημητρίου

Ο Ναός του Αγίου Δημητρίου βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη και είναι αφιερωμένος στον Άγιο Δημήτριο, τον πολιούχο της πόλης. Βρίσκεται στην ομώνυμη οδό και είναι πεντάκλιτη βασιλική του «ελληνιστικού τύπου», αλλά με πολλά ιδιαίτερα και σπάνια χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλους ναούς της ίδιας περιόδου στην Ελλάδα. Διαθέτει εγκάρσιο κλίτος και πλούσιο ζωγραφικό και μαρμάρινο διάκοσμο με περίτεχνα κιονόκρανα. Στο υπόγειο του ναού βρίσκεται ο χώρος μαρτυρίου του Αγίου. Από τα ψηφιδωτά του, ξεχωρίζει αυτό που απεικονίζει τον ίδιο τον Άγιο με δύο μικρά παιδιά και ένα άλλο, που απεικονίζει τον Άγιο ανάμεσα στον επίσκοπο και στον έπαρχο, οι οποίοι ανακαίνισαν το ναό τον 7ο αι.

Ψηφιδωτά από
το ναό του
Αγίου
Δημητρίου

Η Αχειροποίητος

Η εκκλησία της Παναγίας Αχειροποιήτου είναι παλαιοχριστιανική βασιλική της Θεσσαλονίκης, η οποία σήμερα σώζεται στην ίδια μορφή που κατασκευάστηκε τον 5ο αιώνα-γεγονός που την καθιστά μοναδική στην ανατολική Μεσόγειο. Η ίδρυσή της τοποθετείται στην περίοδο 450-475. Είναι αφιερωμένη στη Θεοτόκο και η ονομασία της οφείλεται στην "αχειροποίητη" λατρευτική εικόνα της Θεοτόκου δεομένης που βρισκόταν στο ναό.

Ναός της Θεοτόκου Παρηγορήτισσας στην Άρτα

Η εκκλησία της Παναγίας της Καπνικαρέα Αθήνα

Ναός Παναγίας Κρίνας- Χίος

Ναός Αγίας Τριάδας Κρανιδίου

Μονή Δαφνίου - Αττική

Νέα Μονή Χίου

Βυζαντινά Ψηφιδωτά

Με τον όρο **Βυζαντινά ψηφιδωτά** εννοούμε τα ψηφιδωτά που παράχθηκαν από τον 4ο ως τον 15ο αι. στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και υπό την επιρροή της. Τα ψηφιδωτά ήταν από τις πιο δημοφιλείς και ιστορικά σημαντικές μορφές τέχνης που δημιουργήθηκαν στην Αυτοκρατορία.

Ψηφιδωτό είναι η τέχνη της διακόσμησης επιφανειών με μικρές πέτρες (ψηφίδες) και υπήρχε ήδη από τα Ελληνιστικά και Ρωμαϊκά χρόνια. Στη Βυζαντινή τέχνη χρησιμοποιήθηκε για να κοσμήσει δάπεδα (μωσαϊκά), καθώς και τοίχους εκκλησιών και πολυτελών κτιρίων. Η κατασκευή του κόστιζε ακριβά, γι' αυτό και το συναντάμε σε μνημεία που κτίστηκαν και διακοσμήθηκαν χάρη στη γενναιοδωρία αυτοκρατόρων και ανώτατων αξιωματούχων, ή σε πλούσια μοναστήρια). Οι τεχνίτες της Κωνσταντινούπολης ήταν φημισμένοι και τους καλούσαν να διακοσμήσουν κτίρια και έξω από τη Βυζαντινή αυτοκρατορία

Αν και τα Βυζαντινά ψηφιδωτά εξελίχθηκαν από παλαιότερες Ελληνιστικές πρακτικές και τεχνοτροπίες, οι τεχνίτες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας σημείωσαν σημαντικές τεχνικές εξέλιξης και ανέπτυξαν την τέχνη των ψηφιδωτών σε μία μοναδική και ισχυρή μορφή προσωπικής και θρησκευτικής έκφρασης.

Κατά τη Βυζαντινή περίοδο οι τεχνίτες επέκτειναν τα υλικά που μπορούν να μετατραπούν σε ψηφίδες, αρχίζοντας από φύλλα χρυσού και πολύτιμους λίθους και προτιμούσαν την κατασκευή ψηφίδων από σμάλτο. Πριν τοποθετηθούν οι ψηφίδες, ένα υπόστρωμα προετοιμαζόταν προσεκτικά με πολλά επίπεδα, με το τελευταίο από αυτά να είναι μία λεπτή μείξη κονιορτοποιημένου ασβέστη και σκόνης κεραμιδιών. Στην υγρή επιφάνεια οι καλλιτέχνες έκαναν το σχέδιο και χρησιμοποιούσαν εργαλεία όπως νήματα και διαβήτες, για να κάνουν το περίγραμμα γεωμετρικών σχημάτων πριν οι ψηφίδες στερεοποιηθούν υπομονετικά στη θέση τους, ώστε να δημιουργηθεί η τελική εικόνα.

Μονή Δαφνίου- Αττική

Αγία Σοφία Κων/πολη

Νέα Μονή Χίος

ΨΗΦΙΔΩΤΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βυζαντινή αγιογραφία είναι η τέχνη της απεικόνισης αγίων και θρησκευτικών θεμάτων, με σκοπό να γεφυρώσει τον φυσικό με τον πνευματικό κόσμο. Η Βυζαντινή αγιογραφία είναι η φυσική εξέλιξη των πορτρέτων Φαγιούμ. Τα πορτρέτα Φαγιούμ ήταν προσωπογραφίες τις οποίες φιλοτεχνούσαν Έλληνες ζωγράφοι από τον 1ο έως τον 3ο αιώνα της ύστερης ελληνιστικής παράδοσης.

Η αγιογραφία παίζει ρόλο γέφυρας ανάμεσα στον άνθρωπο και το Θείο. Χωρίς απεικονίσεις του Χριστού και των Αγίων είναι αδύνατο για τον πιστό να πλησιάσει αυτά τα πρόσωπα. Στην απεικόνιση των θρησκευτικών θεμάτων έχουν θεσπιστεί ορισμένοι κανόνες. Είναι απαραίτητο οι ζωγράφοι να αποδίδουν με πιστότητα τα χαρακτηριστικά των αγίων προσώπων, όπως έχουν παραδοθεί είτε από παλαιότερα γραπτά κείμενα είτε από διάφορα εικαστικά μέσα τα οποία ονομάζονται "αρχέτυπα". Έτσι βλέπουμε να επαναλαμβάνεται μέσα στους αιώνες ένας αυστηρά καθορισμένος τύπος για κάθε ιερό πρόσωπο. Επίσης, είναι απαραίτητο οι μορφές να αποπνέουν πνευματικότητα. Οι άγιοι εικονίζονται αυστηροί αλλά επιεικείς, ουδέποτε χαμογελαστοί και ουδέποτε με κοσμική έκφραση. Στη Βυζαντινή αγιογραφία, αναπαρίστανται κυρίως περιστατικά από την Παλαιά Διαθήκη, το Ευαγγέλιο και τους βίους των αγίων.

Βυζαντινή
Αγιογραφία
(τοιχογραφίες)

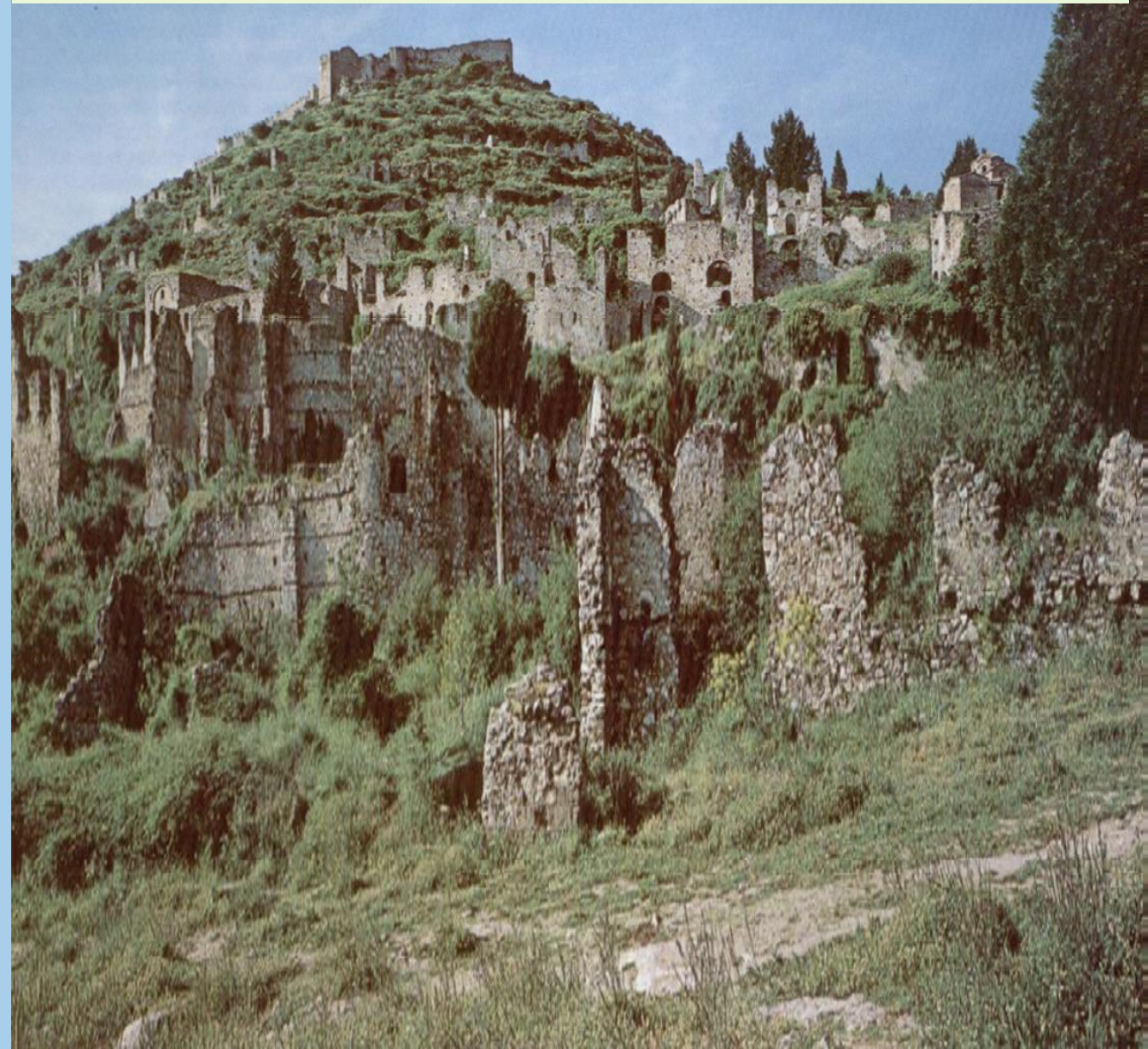

(Βυζαντινή Αγιογραφία (Εικόνες της Παναγίας από εκκλησίες της Χίου)

Το τέλος της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Βυζαντινής Αυτοκρατορίας)

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204 η αυτοκρατορία χωρίστηκε σε μικρά ελληνικά και λατινικά κράτη. Έχασε σιγά-σιγά πολλά από τα εδάφη της. Την Κωνσταντινούπολη κατόρθωσε να την ανακαταλάβει από τους Δυτικούς ο Μιχαήλ Παλαιολόγος (1261). Την εποχή των Παλαιολόγων η έχθρα ανάμεσα στους Έλληνες Ορθόδοξους και τους Δυτικούς ήταν μεγάλη. Η κατάσταση αυτή βοήθησε τους Οθωμανούς Τούρκους να καταλάβουν σιγά-σιγά τη μία μετά την άλλη τις περιοχές της Αυτοκρατορίας. Οι Οθωμανοί εμφανίστηκαν στα ανατολικά σύνορα το 14ο αιώνα. Ενώθηκαν με Σελτζούκους και δημιούργησαν δικό τους κράτος στη Μικρά Ασία. Τον ίδιο αιώνα επεκτάθηκαν στη Βαλκανική. Στα μέσα του 15ου αιώνα, το Βυζαντινό κράτος είχε περιοριστεί στην Κωνσταντινούπολη και σε λίγες ακόμη πόλεις. Η γρήγορη εξάπλωση των Οθωμανών Τούρκων στη Μικρά Ασία και στη Βαλκανική έφερε την οριστική κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης (1453) και το τέλος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Ο Μυστράς. Στην εικόνα φαίνονται τα ερείπια από το κάστρο, τις εκκλησίες και τα σπίτια της βυζαντινής πολιτείας του Μυστρά. Ήταν ένα από τα σημαντικότερα κέντρα ελληνικού πολιτισμού της εποχής των Παλαιολόγων.

Η Παναγία η Οδηγήτρια

Σημαντικό μνημείο της αρχιτεκτονικής του 14ου αιώνα από το Μυστρά. Αυτή την εκκλησία η λαϊκή παράδοση την έχει ονομάσει «Αφεντικό», γιατί κυριαρχεί με την ομορφιά της ανάμεσα στα άλλα μνημεία.

Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ο τελευταίος βυζαντινός αυτοκράτορας.

Το Επταπύργιο (Γεντί Κουλέ) στη Θεσσαλονίκη

Χτίστηκε το 1300 μ.Χ κατά την περίοδο διακυβέρνησης των Παλαιολόγων και αποτελούσε την ακρόπολη της Θεσσαλονίκης με σκοπό την στρατοπέδευση των στρατευμάτων αλλά και την ασφαλή προσφυγή των κατοίκων σε περίπτωση επίθεσης. Πήρε την ονομασία του πιθανώς από το Γεντί Κουλέ της Κων/πολης (Επτά Πύργοι) παρόλο που το φρούριο έχει δέκα (μαζί με τα μεσοπύργια). Κατά τη οθωμανική περίοδο προστίθεται η μεγάλη κεντρική πύλη στο εσωτερικό του φρουρίου. Το 1890, οι Τούρκοι μετέτρεψαν το φρούριο σε φυλακή, γκρεμίζοντας τα εσωτερικά κτίσματα της ακρόπολης και χτίζοντας νέες κατασκευές για να στεγάσουν τους κοιτώνες.

Οθωμανική περίοδος (1453-1821)

Παρόλο που τα Οθωμανικά μνημεία δεν οικοδομήθηκαν από τους υπόδουλους Έλληνες αλλά από τους Οθωμανούς, σημαντικά μνημεία της Οθωμανικής περιόδου περιλαμβάνονται στην παρούσα μελέτη γιατί κτίστηκαν σε τοποθεσίες του ελλαδικού χώρου που αργότερα αποτέλεσαν εδάφη του Ελληνικού κράτους αποτελώντας έτσι αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορικότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας. Επίσης, μετά τη δημιουργία του ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους, τόσο κατά τη νεότερη όσο και τη σύγχρονη εποχή παρατηρήθηκαν διάφορες χρήσεις των μνημείων αυτών που δηλώνουν τις ανάγκες των εκάστοτε ελληνικών πλέον κοινωνιών. Πολλά μνημεία της Οθωμανικής περιόδου μετά την αποκατάστασή τους και την επανάχρησή τους αποτελούν δημόσια ή ιδιωτική περιουσία και σε αυτά στεγάζονται είτε - για παράδειγμα- ιδιωτικές επιχειρήσεις ή εμπορικά καταστήματα, ύστερα από τις απαραίτητες κτιριακές επεμβάσεις, είτε έχοντας δημόσια χρήση, λειτουργούν ως μουσεία ή φιλοξενούν τοπικές μουσειακές συλλογές, ενώ άλλοτε τα μνημεία παραμένουν τα ίδια ως «έκθεμα» χωρίς χρήση. Σε κάθε περίπτωση τα Οθωμανικά μνημεία είναι ιστορικά τεκμήρια του ιστορικού παρελθόντος του Ελλαδικού χώρου .

Φετιχιέ Τζαμί

Περιοχή: Αττική ,Πελοπίδα & Πανός
(εντός της Ρωμαϊκής Αγοράς)
Έτος: 1456-1500

Περιγραφή: κτίστηκε μετά την οθωμανική κατάκτηση της Αθήνας το 1456 επάνω στα λείψανα τρίκλιτης μεσοβυζαντινής βασιλικής. Μετά την εγκατάσταση της πρωτεύουσας του Ελληνικού κράτους στην Αθήνα, το 1834, χρησιμοποιήθηκε ως στρατιωτικό αρτοποιείο, μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αι. Σήμερα περικλείεται εντός του αρχαιολογικού χώρου και στεγάζει αρχαιότητες.

Τζαμί Τζισταράκη

Περιοχή: Άρεως 1 & Πανδρόσου
(πλατεία Μοναστηρακίου).

Έτος: 1759.

Μουσουλμανικό τέμενος που
οικοδομήθηκε από τον Οθωμανό
βοεβόδα των Αθηνών Τζισταράκη.
Σήμερα στεγάζει παράρτημα του
Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης
και είναι επισκέψιμο.

Ο Λευκός Πύργος

Ο Λευκός Πύργος της Θεσσαλονίκης είναι οχυρωματικό έργο οθωμανικής κατασκευής του 15ου αιώνα (χτίστηκε πιθανόν μεταξύ 1450-70). Σήμερα θεωρείται χαρακτηριστικό μνημείο της Θεσσαλονίκης και είναι ό,τι έχει σωθεί από την κατεδαφισμένη οθωμανική οχύρωση της πόλης. Η σημερινή μορφή του πύργου αντικατέστησε βυζαντινή οχύρωση του 12ου αιώνα για να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια ως κατάλυμα φρουράς Γενιτσάρων και ως φυλακή θανατοποινιτών. Σήμερα λειτουργεί ως μουσείο και είναι ένα από τα πιο γνωστά κτίσματα-σύμβολα πόλεων στην Ελλάδα. Έχει 6 ορόφους, 34 μέτρα ύψος και 70 μέτρα περίμετρο. Ο Λευκός Πύργος έχει θέα την παραλία της Θεσσαλονίκης. Το 1912 μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το μνημείο περιήλθε στην κυριότητα του ελληνικού δημοσίου και στην κορυφή του υψώθηκε η ελληνική σημαία. Από το 1983 έως το 1985, η εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων συντήρησε και αναστήλωσε το, εσωτερικά αλλοιωμένο από τις επεμβάσεις που προκλήθηκαν από τις διάφορες χρήσεις των νεότερων χρόνων. Από το 1985 έως το 1994 λειτούργησε η μόνιμη έκθεση «Θεσσαλονίκη: Ιστορία και Τέχνη». Το 1994 άνοιξε το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού και τα εκθέματα άρχισαν να μεταφέρονται σταδιακά σε αυτό.

Το Μουσείο Μουσταφά Κεμάλ

Το Μουσείο Μουσταφά Κεμάλ είναι μουσείο της Θεσσαλονίκης και στεγάζεται στο σπίτι όπου πιθανολογείται πως γεννήθηκε Μουσταφά Κεμάλ, επωνομαζόμενος και Ατατούρκ δηλαδή «πατέρας των Τούρκων». Βρίσκεται στην οδό Αποστόλου Παύλου, πίσω από το τουρκικό Προξενείο. Το μεγαλύτερο μέρος της επίπλωσης είναι αυθεντικό. Χρειάστηκε να αντικατασταθούν κάποια έπιπλα που έλειπαν με άλλα, που πήραν από το Μαυσωλείο του Κεμάλ και από το Τοπ Καπί στην Κωνσταντινούπολη. Στους τοίχους οι επισκέπτες βλέπουν πολλές φωτογραφίες από διάφορες φάσεις της ζωής του αναμορφωτή των Τούρκων. Το 1981 το κτήριο ξαναβάφτηκε στο αρχικό ροζ χρώμα που είχε. Αποτελείται από δύο ορόφους. Στον πρώτο όροφο βρίσκεται το σαλόνι για τους ξένους, το δωμάτιο της μητέρας του Κεμάλ, το καθιστικό και η κουζίνα. Ο δεύτερος όροφος περιλαμβάνει το δωμάτιο στο οποίο γεννήθηκε ο Κεμάλ, το 1881. Σε άλλο δωμάτιο εκτίθενται τα προσωπικά αντικείμενα του «πατέρα των Τούρκων» και στον τοίχο είναι κρεμασμένα έγγραφα από το σχολείο του.

Χαζά Μπέη τζαμί (“Αλκαζάρ”). Το Χαμζά Μπέη τζαμί, στη διασταύρωση των οδών Εγνατίας και Βενιζέλου, είναι το παλιότερο μουσουλμανικό τέμενος στη Θεσσαλονίκη. Χτίστηκε, σύμφωνα με την επιγραφή στον δυτικό τοίχο του κτηρίου, το 1467-1468 από τη Χαφσά Χατούν, κόρη του αξιωματούχου του σουλτάνου Χαμζά Μπέη, στρατιωτικού διοικητή της πόλης, από τον οποίο πήρε και το όνομά του. Αρχικά ήταν συνοικιακό τζαμί χωρίς μιναρέ. Στα τέλη του 16ου αιώνα προστέθηκαν δύο ορθογώνιοι χώροι με θόλο στη βόρεια και νότια πλευρά του καθώς και μια περιμετρική στοά που δημιουργούσε αυλή. Την ίδια εποχή ανεγέρθηκε και ο μιναρές του. Νέες επισκευές, σύμφωνα με την επιγραφή, έγιναν στο μνημείο τον 17ο αιώνα. Μετά την αποχώρηση των μουσουλμάνων με την ανταλλαγή, στον χώρο της στεγασμένης αυλής λειτούργησε ο κινηματογράφος «Αλκαζάρ», ενώ στους άλλους χώρους υπήρχαν καταστήματα. Από τους σεισμούς του 1978 έπαθε μεγάλες ζημιές, και τα τελευταία χρόνια γίνεται εκ βάθρων στερέωση και αναστήλωση του μνημείου για να γίνει επισκέψιμο.

Το Χαζά Μπέη Τζαμί (Αλκαζάρ)

Το Γενί τζαμί βρίσκεται στην ανατολική πλευρά έξω από το ιστορικό κέντρο της πόλης, στην οδό Αρχαιολογικού Μουσείου 30, κάθετη στην οδό Βασ. Όλγας. Χτίστηκε το 1902 από τον αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι και ήταν το τζαμί των εξισλαμισθέντων Εβραίων της πόλης (Ντονμέδων). Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) στέγασε για μικρό χρονικό διάστημα πρόσφυγες και από το 1925 έως το 1962 χρησιμοποιήθηκε ως αρχαιολογικό μουσείο της πόλης. Το κτήριο συνδυάζει τη μουσουλμανική παράδοση με τον αρχιτεκτονικό συρμό της εποχής του, τον εκλεκτικισμό (μίξη νεοκλασικών, αναγεννησιακών, αρ νουβό και λοιπών αρχιτεκτονικών στοιχείων). Στο προαύλιό του φυλάσσεται πλούσια συλλογή μαρμάρινων γλυπτών της Ρωμαϊκής εποχής και των πρωτοχριστιανικών χρόνων από ολόκληρη τη Θεσσαλονίκη. Σημερινή χρήση: Χώρος εικαστικών εκθέσεων του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Το Τζαμί του Αλατζά Ιμαρέτ

Αλατζά Ιμαρέτ. Βορειοανατολικά του Γενί Χαμάμ, στην οδό Κασσάνδρου 92-93, βρίσκεται το τζαμί του Αλατζά Ιμαρέτ που ήταν και πτωχοκομείο (ιμαρέτ). Ο μιναρές του ήταν διακοσμημένος με πολύχρωμες (αλατζά) πέτρες σε ρομβοειδή σχήματα, απ' όπου πήρε και το όνομά του. Χτίστηκε, σύμφωνα με κτητορική επιγραφή, το 1484 από τον Ισάκ πασά, μεγάλο βεζίρη που είχε εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη και άσκησε τα καθήκοντα του έπαρχου (σαντζάκμπεη) της περιοχής. Το Αλατζά Ιμαρέτ διέθετε έναν κεντρικό χώρο προσευχής, ενώ τα πλάγια διαμερίσματα χρησιμοποιούνταν για τα συσσίτια των πτωχών, τη διδασκαλία του Κορανίου και άλλες βοηθητικές χρήσεις του φτωχοκομείου. Λειτουργούσε επίσης και ιερατική σχολή (μεντρεσές). Στους κεντρικούς χώρους του μνημείου διατηρούνται τοιχογραφίες με γεωμετρικά και φυτικά κοσμήματα. Σημερινή χρήση: Χώρος εικαστικών εκθέσεων του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Μετζιτιέ Τζαμί-Χίος

Η μόνιμη έκθεση του Βυζαντινού Μουσείου Χίου φιλοξενείται στο οθωμανικό τέμενος Μετζιτιέ Τζαμί, των μέσων του 19ου αιω. Η έκθεση δεν θίγει στο εσωτερικό το χαρακτήρα του μνημείου, αλλά συμβάλλει στην ανάδειξή του, καθιστώντας παράλληλα το ίδιο το κτήριο ένα έκθεμα. Συνεπώς, το τζαμί και η έκθεση συνυπάρχουν αρμονικά και αλληλοσυμπληρώνονται.

Φετιχιέ Τζαμί-Ιωάννινα

Το Φετιχιέ Τζαμί (=τζαμί της κατάκτησης) είναι οθωμανικό τζαμί που είναι κτισμένο στα Ιωάννινα. Χτίστηκε στη θέση της Βυζαντινής Μητρόπολης της πόλης, του ναού του Ταξιάρχη Μιχαήλ.

Σήμερα το Φετιχιέ τζαμί φιλοξενεί έκθεση εποπτικού υλικού που αφορά το μνημείο, το μνημειακό σύνολο του Κάστρου των Ιωαννίνων, αλλά και το ευρύτερο ιστορικό και καλλιτεχνικό γίνεσθαι της εποχής καθώς και την ιστορική προσωπικότητα με την οποία συνδέεται η σημερινή μορφή του τζαμιού, τον Αλή πασά, ο οποίος αναμόρφωσε το τζαμί το 1795 και το έκανε το κύριο τζαμί του παλατιού του

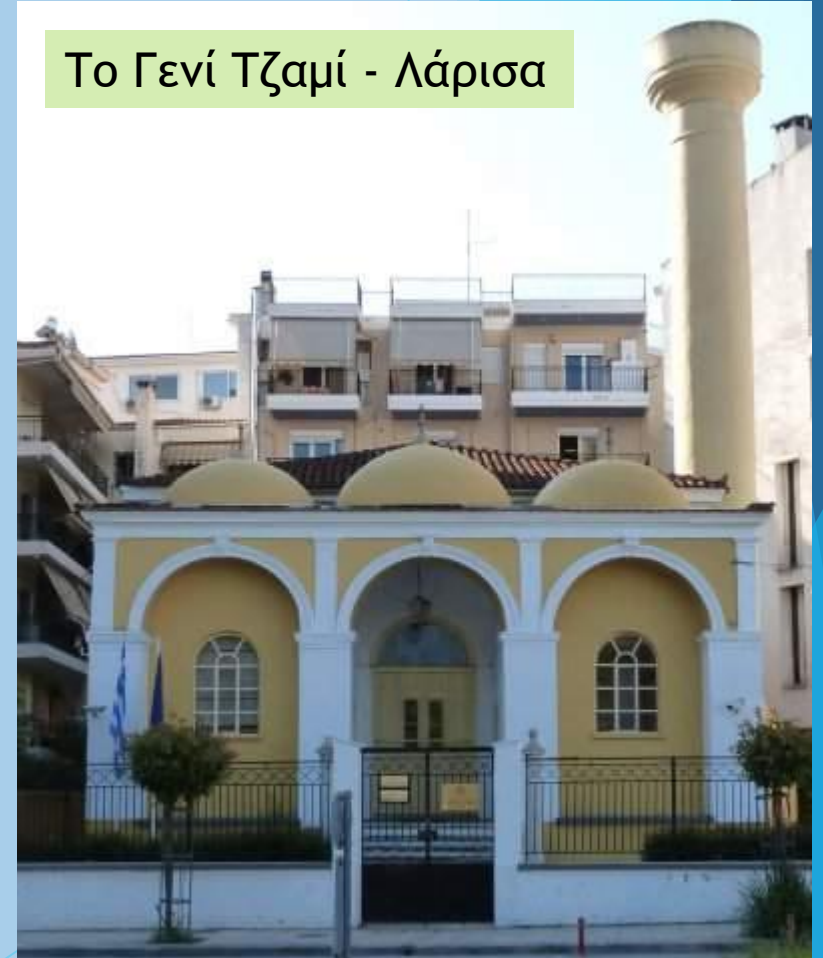
Το Τζαμί του Σουλεϊμάν ήταν ένα τζαμί που χτίστηκε αρχικά μετά την οθωμανική κατάκτηση της Ρόδου το 1522 και ανακατασκευάστηκε το 1808.

Το Τζαμί του
Σουλεϊμάν - Ρόδος

Μουσουλμανικό τέμενος που χρονολογείται στα τέλη του 19ου - αρχές 20ού αιώνα. Βρίσκεται στο κέντρο της σύγχρονης Λάρισας. Πριν από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο στο τέμενος στεγαζόταν η Δημοτική Βιβλιοθήκη, ενώ από τα τέλη του 1950 και μέχρι το 2011 στο κτήριο στεγαζόταν το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης.

Το Γενί Τζαμί - Λάρισα

Νεότερη και Σύγχρονη Εποχή: Αρχιτεκτονική

Μουσείο
Μακεδονι-
κού Αγώνα

Το Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα βρίσκεται στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης, στο νεοκλασσικό κτίριο που σχεδίασε το 1893 ο διάσημος αρχιτέκτονας Έρνστ Τσίλλερ. Το κτίριο αποτελεί αρχιτεκτονικό και ιστορικό μνημείο, καθώς στέγασε το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στη Θεσσαλονίκη (1894-1912) και υπήρξε το επιτελικό κέντρο του Μακεδονικού Αγώνα. Ο Γεν. Πρόξενος Λάμπρος Κορομηλάς μάλιστα κατά τη διάρκεια της θητείας του λειτούργησε ειδική μυστική υπηρεσία εντός του προξενείου, γνωστή ως «Κέντρο», η οποία συνεργαζόταν με τα αντίστοιχα «Κέντρα» των άλλων ελληνικών προξενείων στη Μακεδονία.

Σήμερα στο κτίριο στεγάζεται το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα και το Κέντρο Έρευνας Μακεδονικής Ιστορίας και Τεκμηρίωσης που διαφυλάσσει αρχειακές συλλογές των ετών 1870-1912 και ένα πλούσιο φωτογραφικό αρχείο 4.500 φωτογραφιών. Το ερευνητικό κέντρο διαθέτει εξειδικευμένη βιβλιοθήκη και ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, είναι χώρος έρευνας και πρακτικής άσκησης φοιτητών, οργανώνει συνέδρια και ημερίδες. Τα αρχεία είναι διαθέσιμα στο κοινό καθημερινά κατόπιν αίτησης.

Ακαδημία Αθηνών

Η
«αρχιτε-
κτονική
τριλογία»

Η Ακαδημία Αθηνών είναι πνευματικό ίδρυμα με στόχο την καλλιέργεια και την προαγωγή των Επιστημών, των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών, καθώς και την επιστημονική έρευνα και μελέτη.

Το μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών αποτελεί το ένα από τα μέρη της "αρχιτεκτονικής τριλογίας", Εθνική Βιβλιοθήκη - Πανεπιστήμιο - Ακαδημία, που σχεδίασε το 1859 ο Δανός αρχιτέκτονας Theophil Hansen (1813-1891). Στην επίβλεψη συνεργάστηκε και ο Ernst Ziller. Η σύνθεση του κτιρίου ακολουθεί τον ιωνικό ρυθμό και είναι κατασκευασμένο με πεντελικό μάρμαρο. Οικοδομήθηκε με δωρεές του ομογενούς επιχειρηματία της Βιέννης Σίμωνος Σίνα (1810-1877) και της συζύγου του Ιφιγένειας. Θεωρείται το σημαντικότερο έργο του Hansen, και, κατά τη γνώμη των ειδικών, είναι το ωραιότερο νεοκλασικό οικοδόμημα του κόσμου. Πηγή της έμπνευσης του αρχιτέκτονα ήταν η κλασική αρχιτεκτονική του αθηναϊκού 5ου αιώνα, όπως εμφανίζεται στα μνημεία της Ακρόπολης.

**Βαλλιάνειο Μεγάρο (το
κτίριο της Εθνικής
Βιβλιοθήκης)**

Είναι ένα από τα τρία εμβληματικά νεοκλασικά της περίφημης Αθηναϊκής Τριλογίας. Οικοδομήθηκε χάρις σε δωρεές των ομογενών αδελφών Βαλλιάνου, βάσει σχεδίων του αρχιτέκτονα Theophil Hansen. Η σύνθεση του κτιρίου ακολουθεί τον δωρικό ρυθμό, συνδυαζόμενο με αναγεννησιακού ύφους κλίμακες και είναι κατασκευασμένο με πεντελικό μάρμαρο. Έτος: 1887-1902

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) μεταφέρθηκε στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ). Το Βαλλιάνειο στέγαζε για περισσότερο από έναν αιώνα την Εθνική Βιβλιοθήκη. Σήμερα το κτίριο φιλοξενεί την πλήρη συλλογή εφημερίδων-αθηναϊκός και επαρχιακός Τύπος- από τον 19ο αιώνα έως σήμερα και στο αναγνωστήριο της εξυπηρετούνται ερευνητές, φοιτητές και το ευρύτερο κοινό.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το κτίριο του Πανεπιστημίου θεμελιώθηκε το 1839, βάσει σχεδίων του δανού αρχιτέκτονα Hans Christian Hansen. Το 1841 οι διοικητικές υπηρεσίες και τα εκπαιδευτικά Τμήματα του Πανεπιστημίου μεταφέρθηκαν στο κτίριο, το οποίο στις μέρες μας είναι ευρέως γνωστό ως «κεντρικό κτήριο» του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σήμερα στεγάζονται σ' αυτό η Πρυτανεία, η Σύγκλητος, η Μεγάλη Αίθουσα Τελετών και άλλες σημαντικές κεντρικές υπηρεσίες.

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Είναι το μεγαλύτερο μουσείο της Ελλάδας. Αρχικός του προορισμός να δεχθεί το σύνολο των ευρημάτων από ανασκαφές του 19ου αιώνα, κυρίως από την Αττική. Σταδιακά εμπλουτίσθηκε με ευρήματα από όλα τα σημεία του ελληνικού κόσμου. Έχει πάνω από 11.000 εκθέματα από τις αρχές της προϊστορίας έως την ύστερη αρχαιότητα. Το μουσείο στεγάζεται στο επιβλητικό νεοκλασικό κτήριο, που οικοδομήθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα σε σχέδια του L. Lange και τελικά διαμορφώθηκε από τον Ernst Ziller. Οι εκθεσιακοί χώροι του, δεκάδες αίθουσες σε κάθε όροφο, καλύπτουν έκταση 8.000 τ.μ. και στεγάζουν τις ακόλουθες μεγάλες μόνιμες συλλογές: Προϊστορικές Αρχαιότητες, Έργα Γλυπτικής, Έργα Μεταλλοτεχνίας, Αγγεία και Μικροτεχνία, Αιγυπτιακές Αρχαιότητες, Κυπριακές Αρχαιότητες.

Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης

Το Νέο Μουσείο Ακρόπολης άνοιξε για το κοινό το 2009. Διαθέτει εκθεσιακούς χώρους με εμβαδόν 14,000 τ.μ. Είναι ένα θεματικό μουσείο, το οποίο στεγάζει έργα της κλασικής αρχαιότητας. Επίσης παρουσιάζει έργα της Αρχαϊκής περιόδου. Η συλλογή περιλαμβάνει έργα που βεβηλώθηκαν κατά την Περσική εισβολή του 480 π.Χ. Μετά την καταστροφή της Ακρόπολης, οι Αθηναίοι έθαψαν πολλά από τα εναπομείναντα αναθηματικά αγάλματα σε αποθέτες πάνω στον ιερό βράχο της Ακρόπολης.

Πλατεία Συντάγματος & Κοινοβούλιο (Παλαιά Ανάκτορα)

Είναι η κεντρική πλατεία της Αθήνας, ακριβώς μπροστά από το κτίριο της Βουλής των Ελλήνων. Η πλατεία είναι στενά συνδεδεμένη με την αθηναϊκή και ελληνική ιστορία. Ως το Σεπτέμβριο του 1843 ονομαζόταν «Πλατεία Ανακτόρων». Πήρε τη σημερινή της ονομασία έπειτα από την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 όταν η φρουρά της Αθήνας και ο λαός ζήτησαν σύνταγμα από τον βασιλιά Όθωνα ο οποίος κατοικούσε στα Παλαιά Ανάκτορα (σημ. Βουλή).

Το μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη μπροστά στη Βουλή.

Τα Παλαιά Ανάκτορα είναι, από το 1929 μέχρι σήμερα, η έδρα της Βουλής των Ελλήνων. Πρόκειται για νεοκλασικό κτίριο, σχεδιασμένο από τον Βαυαρό αρχιτέκτονα της Βασιλικής Αυλής της Βαυαρίας, Φρειδερίκο φον Γκέρτνερ και βρίσκεται στην Πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1836 και ολοκληρώθηκε το 1847. Χρησιμοποιήθηκε ως βασιλικό ανάκτορο πρώτα από τον Βασιλιά της Ελλάδος Όθωνα και στη συνέχεια από τον Βασιλιά των Ελλήνων Γεώργιο τον Α΄ μέχρι το 1910. Το κτίριο κατασκευάστηκε στο διάστημα 1836 - 1847, προορισμένο να γίνει ανάκτορο του Όθωνα, μετά την μεταφορά της πρωτεύουσας του κράτους από το Ναύπλιο στην Αθήνα το 1834. Ανεγέρθηκε με έξοδα του βασιλιά Λουδοβίκου Α΄ της Βαυαρίας, ως προσωπικό δάνειο προς τον Όθωνα.

Άποψη από το
εσωτερικό του
κτιρίου της
Βουλής

Απόψεις του εσωτερικού
της Βουλής των Ελλήνων

Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Ένας δημόσιος χώρος, με ελεύθερη πρόσβαση και διαπλαστική συμμετοχή του κοινού σε ένα πλήθος πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, αθλητικών, περιβαλλοντικών και ψυχαγωγικών εκδηλώσεων και δράσεων. Περιλαμβάνει τις εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, καθώς και το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος, ένα από τα μεγαλύτερα σημεία πρασίνου στην Αθήνα, καλύπτοντας μια έκταση 210 στρεμμάτων. Το ΚΠΙΣΝ δημιουργήθηκε με αποκλειστική δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, το οποίο με την ολοκλήρωση του έργου το παρέδωσε στην Ελληνική Πολιτεία.

Πηγές:

- Clogg R., *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας, 1770-2000*, Κάτοπτρο, Αθήνα 2003.
- Gehrke H. J., *Ιστορία του Ελληνιστικού κόσμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2003.
- Schuller W., *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας. Από την κρητομυκηναϊκή εποχή ως το τέλος των κλασικών χρόνων*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2001.
- Treuil R., Darcque P., Poursat J. Cl., Touchais G., *Οι Πολιτισμοί του Αιγαίου*, Καρδαμίτσα, Αθήνα, 1996
- Βουτυράς Ε., Στεφανίδου-Τιβερίου Θ., *Μνημεία του Ρωμαϊκού πολιτισμού*, Παρατηρητής, Θεσ/νίκη, 1990.
- Μαστραπάς, Α., *Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου. Από τους προϊστορικούς πολιτισμούς της Ανατολής έως την εποχή του Ιουστινιανού*, Α' τάξη Ενιαίου Λυκείου, Διόφαντος, 2005.
- Μπρούσκαρη Ε. (επιμ.), *Η οθωμανική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2009.
- Νεράτζη-Βαρμάζη Β., *Εγκώμια της Βυζαντινής Θεσσαλονίκης*. Εισαγωγή, Κείμενα, Μετάφραση, Βάνιας, Αθήνα 1999.

- Πάπαρη, Κ., *Ελληνική Ιστορία- Σημαντικοί Σταθμοί από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, (εκπαιδευτικό υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο του Έργου «Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων II», του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων).
- Πλάντζος, Δ., *Ελληνική Τέχνη και Αρχαιολογία, 1200- 30 π.Χ.*, εκδ. ΚΑΠΟΝ, 2016.
- Ράνσιμαν, Σ., *Βυζαντινός Πολιτισμός*, Βιβλιοθήκη Ελλήνων και Ξένων συγγραφέων, Εκδόσεις Γαλαξία, Αθήνα, 1969.
- Τζαμαλή Κ. - Σκουνάκη Ι., *Στοιχεία Ελληνικής Ιστορίας και Ελληνικού Πολιτισμού*, (εκπαιδευτικό υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο του έργου «Εκπαίδευση των Μεταναστών στην Ελληνική Γλώσσα, την Ελληνική Ιστορία και τον Ελληνικό Πολιτισμό - Οδυσσέας» του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων).
- Χριστοφιλοπούλου, Αικ. *Βυζαντινή Ιστορία, τ. Α ' 324-610*, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1996

Ηλεκτρονικές Πηγές

<http://el.wikipedia.gr> (Wikipedia)

<http://en.wikipedia.org> (Wikipedia)

www.koraeslibrary.gr (Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Χίου 'Κοραής')

www.hellenicparliament.gr (Βουλή των Ελλήνων)

www.nlg.gr (Εθνική Βιβλιοθήκη)

<https://www.snfcc.org/kpism/gnoriste-to-kpism> (Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος)

<https://www.theacropolismuseum.gr/> (Μουσείο Ακρόπολης)

<https://www.namuseum.gr/> (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

www.cycladic.gr (Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης)

www.athenscitymuseum.gr (Μουσείο της Πόλεως των Αθηνών)

<https://www.byzantinemuseum.gr/> (Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο)

Η εργασία αφιερώνεται στη Διευθύντρια,
τους εκπαιδευτικούς και
όλους τους μαθητές του
1^{ου} ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΠΤΑΛ ΚΑΡΤΑΘΟΥ
από την Α' τάξη του σχολείου.
(Σχολικό Έτος 2021-2022)